

MASTEROPPGAVE

Emnekode: SO330S

Navn: Elise Ulvik Hordnes

Samarbeidet som brast – 30 bortkastede år?
Barentssamarbeidets betydning for regionalt og internasjonalt samarbeid, samt utfordringer knyttet til endringer i den politiske situasjonen

Dato: 15. mai 2023

Totalt antall sider: 76

NORD
universitet

www.nord.no

Forord

Da jeg startet på denne oppgaven høsten 2021 var det lite snakk om innvandring av Ukraina. I februar 2022 måtte jeg ta en avgjørelse på om jeg skulle fortsette på en oppgave som får et helt annet utgangspunkt, eller om jeg skulle starte på nytt. Jeg valgte å fortsette, og det har ført til en enda større interesse hos meg for faget og nordområdene.

En stor takk til min veileder, Håkan Torleif Sanders. Han har stilt opp da jeg trengte det og gitt gode tilbakemeldinger.

Jeg har hatt mange hjelpere på denne veien mot ferdig masteroppgave. En tålmodig og engasjert samboer som har vært åpen for å diskutere alle mine ideer og vinklinger. En mor som har lest gjennom oppgaven utallige ganger og rettet opp i alle mine skrivefeil. Og en stor takk til flere venner og familiemedlemmer som bidro som heiagjeng. Tusen takk til alle sammen.

Bodø 14. mai 2023

Elise Ulvik Hordnes

Abstrakt

Denne masteroppgaven tar for seg utviklingen i Barentsregionen, med fokus på ulike aspekter som delelinjen i Barentshavet, ungdomssamarbeid, helsesamarbeid og internasjonale relasjoner. I drøftingsdelen av oppgaven vil økte økonomiske investeringer i Barentssamarbeidet, pålitelige aktører og grenseoverskridende geopolitiske utfordringer, samt Barentssamarbeidets forhold til NATO, og Russlands annektering av Krim og invasjon av Ukraina, bli diskutert. Hovedproblemstillingen i oppgaven vil være å undersøke hvilken rolle Barentssamarbeidet har spilt i utviklingen av regionale og internasjonale relasjoner mellom Norge og Russland. Dette vil bli besvart gjennom en kombinasjon av kvalitativ analyse av innsamlet data fra ulike kilder, som intervjuer og dokumenter. Resultatene vil gi et helhetlig bilde av Barentssamarbeidets betydning for utviklingen av regionale og internasjonale relasjoner i regionen, samt potensielle utfordringer og muligheter for samarbeid i fremtiden.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	4
1.1 Presentasjon av tema, problemstilling og avgrensning	6
1.2 Tidligere forskning	8
1.3 Oppgavens oppbygging	9
2.0 Bakgrunn for Barentssamarbeidet	10
2.1 Russlands motivasjon til samarbeid	11
2.2 Norges motivasjon til samarbeid	13
2.3 Kirkenes-erklæringen	14
2.4 Organisering	15
2.5 Tidslinje for utvikling av Barentssamarbeidet	17
3.0 Teoretisk rammeverk	19
3.1 Begrepsavklaringer	19
3.2 Perspektiver på internasjonal politikk og Barentssamarbeidet	20
3.3 Realisme	21
3.4 Liberalisme	25
4.0 Metode	30
4.1 Kvalitativ metode	30
4.2 Datainnsamling	31
4.3 Dokumentanalyse	32
4.4 Intervju som metode	33
4.5 Matrise	36
4.6 Validitet og reliabilitet	38
5.0 Dokumentanalyse	40
5.1 Kirkenes-erklæringene	40
6.0 Drøfting	44
6.1 Liberalisme og realisme	44
6.2 Norges Russlandspolitikk	45
6.3 Regionale relasjoner	47
6.3.1 Delelinjen	49
6.3.2 Ungdomssamarbeid	51
6.3.3 Helsesamarbeid	53
6.4 Internasjonale relasjoner	56
6.4.1 Kirkenes-erklæringens virkning over 30 år	56
6.4.2 Økt investering i samhandling mellom Norge og Russland	58
6.4.3 Pålitelige aktører og grenseoverskridende geopolitiske utfordringer	60
6.4.4 Barentssamarbeidet og EU	61
6.4.5 Barentssamarbeidet og NATO	62
6.5 Utfordringer og begrensninger	64
6.5.1 Russland og Ukraina	65
6.5.2 Utviklingen av situasjonen mellom Russland og Ukraina	66
6.5.3 Samarbeidet mellom Norge og Russland før og etter 2014	67
6.6 Fremtidig utvikling	69
7.0 Konklusjon	72
8.0 Litteratur	74
9.0 Vedlegg - Intervjuguide	76

1.0 Innledning

Europa har opplevd relativt fredelige forhold siden slutten av andre verdenskrig. Den kalde krigen var en politisk og militær konflikt mellom USA og Sovjetunionen som strakte seg fra slutten av andre verdenskrig til begynnelsen av 1990-tallet. Jernteppet viser til grensen mellom de kommunistiske og kapitalistiske landene i Europa, som delte kontinentet i to deler. På den ene siden var de vestlige landene, inkludert Norge, som var alliert med USA, og på den andre siden var de østlige landene, som var alliert med Sovjetunionen, inkludert Russland.

Den rekordlange perioden med fred i Europa har vært en historisk milepæl, muliggjort gjennom samarbeid, forsoning og fredsskapende tiltak som ble satt i verk etter krigen. Fra de første skrittene mot europeisk samarbeid med NATO i 1949 og Schuman-planen i 1950, til etableringen av Den europeiske union (EU) i 1993 og utvidelsen av EU i 2004, har det vært en bevegelse mot økt samarbeid og integrasjon i Europa.

De internasjonale relasjonene mellom Russland og Norge har vært preget av en lang historie med kontakt og samarbeid, men også med utfordringer og spenninger.

I mange år var Norge og Russland en del av to forskjellige blokker i den kalde krigen, noe som førte til begrensninger i kontakt og samarbeid mellom de to landene. Men etter den kalde krigen har forholdet mellom Norge og Russland gradvis bedret seg.

Imidlertid har det også vært konflikter og spenninger mellom Norge og Russland på internasjonale arenaer, spesielt knyttet til Russlands rolle i internasjonal politikk og geopolitikk.

I Norge førte den kalde krigen til økt militær opprustning og alliansebygging med USA og NATO. Russland oppfattet jernteppet og delingen av Europa som en trussel mot nasjonal sikkerhet og ønsket å utvide sin innflytelse i østblokken.

Det er med andre ord viktig å huske at fred og stabilitet ikke er en statisk tilstand, men en kontinuerlig prosess som krever vedlikehold og innsats. Etter oppløsningen av Sovjetunionen i 1991 ble forholdet mellom Russland og Norge gradvis bedre, og Barentssamarbeidet ble etablert for å fremme samarbeid og dialog mellom de to landene og deres naboland. Dette

kommer klart frem i forbindelse med 25-årsjubileet til Barentssamarbeidet, da tidligere statsminister Erna Solberg uttalte;

"Det Barentsregionale samarbeidet har bidratt til å bygge ned barrierer mellom mennesker og land. Det har skapt tillit og en felles forståelse for at samarbeid og dialog er nødvendig for å sikre stabilitet og fred i våre nærrområder."

Erna Solberg, 2018

Barentssamarbeidet har spilt en avgjørende rolle i å knytte bånd mellom land og kulturer og har gitt positive ringvirkninger for økonomi, miljø og kultur i regionen.

De regionale relasjonene mellom Russland og Norge har vært preget av en lang historie med kontakt og samarbeid, men også med utfordringer og spenninger. På den ene siden er Norge og Russland geografiske naboer, og mange nordlige områder i begge landene ligger i nærheten av Barentshavet og Arktis. Derfor har det vært en rekke samarbeidsområder mellom de to landene, inkludert grensekontroll, fiskeri, klima- og miljøvern, folk-til folk samarbeid, helsesamarbeid, vitenskapelig forskning og handel.

På den annen side har det også vært konflikter og spenninger mellom Norge og Russland, spesielt knyttet til kontroll over ressurser og territorier i nordområdene. En av de mest kontroversielle sakene er konflikten om grensedragningen i Barentshavet og behandlingen av fiskeriressurser i området. I tillegg har naturligvis politiske hendelser i de siste årene, som annekteringen av Krim-halvøya i 2014

Samtidig har samarbeidet mellom de to landene fortsatt, spesielt gjennom Barentssamarbeidet, og har vært en viktig plattform for dialog og samarbeid på en rekke områder. I sum har de regionale relasjonene mellom Norge og Russland vært preget av en kombinasjon av samarbeid, konflikt og spenning, og det er viktig å fortsette å jobbe for å bygge tillit og fremme samarbeid på tvers av grensene.

Barentssamarbeidet har bidratt til å bygge broer mellom land og kulturer, og har skapt positive ringvirkninger for økonomi, miljø og kultur i regionen. Selv om forholdet mellom Russland og Vesten har vært spent etter annekteringen av Krim i 2014, har

Barentssamarbeidet fortsatt vært en viktig arena for samarbeid og dialog både på regionalt og internasjonalt plan. Til tross for at forholdet mellom Russland og Vesten har vært anspent de siste årene, har Barentssamarbeidet fortsatt vært en sentral arena for samarbeid og dialog. Selv om Barentssamarbeidet nylig feiret sitt 30-årsjubileum i Kirkenes, har aktiviteten vært svært begrenset det siste året, og både det internasjonale og regionale samarbeidet mellom Norge og Russland ble stanset etter invasjonen av Ukraina i 2022, og det skjøre samarbeidet etter 2014 er satt på vent.

I sum har de regionale og internasjonale relasjonene mellom Norge og Russland vært preget av en kombinasjon av samarbeid, konflikt og spenning. Basert på at Russland og Norge har felles grenseområder, og dermed en stor interesse av å bevare et fredelig naboskap og fordeling av ressurser, er det viktig å fortsette å bygge tillit og forståelse mellom de to landene på internasjonale arenaer og jobbe for å finne felles løsninger på globale utfordringer.

1.1 Presentasjon av tema, problemstilling og avgrensning

Tema

Temaet for denne oppgaven er hvordan vi kan forstå Barentssamarbeidet i lys av en krig i Europa som involverer ett av medlemslandene. Oppgaven vil se på oppbyggingen av samarbeidet, utviklingen de siste 30 årene.

Oppgaven vil ha ett norsk perspektiv på Barentssamarbeidet. På bakgrunn av at Norge har ett godt forhold til både Sverige og Finland har det blitt naturlig å fokusere på forholdet mellom Norge og Russland.

Valg av tema er basert på viktigheten av gode relasjoner med nabolandene våre, men spesielt i nordområdene. Ifølge regjeringen ligger Norges viktigste fredsprosjekt i nordområdene og nordområdene er Norges viktigste strategiske satsingsområde (Departementene 2010). Norge og Russland har hatt et fredelig naboskap i over tusen år, dette er viktig å beholde og bygge videre på (Utenriksdepartementet 2013).

Forholdet til naboland og spesielt Russland er viktig av mange grunner, for eksempel bevaring av bestanden av fisk i Barentshavet for eksempel. Det strebes etter å holde et godt

samarbeid med Russland for å videreføre de gode avtalene som allerede er på plass, men også å ta samarbeidet videre.

Slutten på den kalde krigen og Sovjetunionens fall var ett skifte i storpolitikk og der man gikk mot en åpning av grensene, og da en mulighet for samarbeid og kommunikasjon. Situasjonen i dag er også ett skifte i storpolitikk, men på motsatt måte, der det går mot en lukking og stengning av grenser. I løpet av disse 30 årene har det skjedd mye, gjennom denne oppgaven skal jeg prøve å belyse de viktigste samarbeidene som har bidratt til ett godt samarbeid, men også de samarbeidene som kan ha påvirket i en negativ forstand.

Problemstillingen

Barentsregionen har lenge vært en sentral arena for samarbeid mellom Norge og Russland, og Barentssamarbeidet har bidratt til å styrke relasjonene mellom de to landene. Spørsmålet som denne oppgaven vil ta for seg er imidlertid hva slags rolle Barentssamarbeidet faktisk har spilt i utviklingen av de regionale og internasjonale relasjonene mellom Norge og Russland. Barentssamarbeidet omfatter et bredt spekter av områder, fra miljøvern og helsesamarbeid til kulturutveksling og næringsliv, og det er derfor viktig å undersøke hvordan disse ulike områdene har påvirket relasjonene mellom Norge og Russland. Med utgangspunkt i dette vil problemstillingen for denne oppgaven lyde som følger:

Hvilken rolle har Barentssamarbeidet spilt i utviklingen av regionale og internasjonale relasjoner mellom Norge og Russland?

Det jeg vil undersøke i denne masteroppgaven i relasjon til problemstillingen er ulike temaer som har relevans for utviklingen i Barentsregionen, inkludert delelinjen i Barentshavet, ungdomssamarbeid, helsesamarbeid og internasjonale relasjoner. Innenfor temaet internasjonale relasjoner fokuserer spørsmålet på økte økonomiske investeringer i Barentssamarbeidet, pålitelige aktører og grenseoverskridende geopolitiske utfordringer, samt forholdet mellom Barentssamarbeidet og NATO. I tillegg vil jeg trekke inn Russlands annektering av Krim og invasjonen av Ukraina som en faktor i relasjon til Barentssamarbeidet.

I masteroppgaven vil jeg undersøke problemstillingen ved å bruke en kombinasjon av forskningsmetoder, som dokumentanalyse, intervjuer med nøkkelaktører i regionen og

systematiske analyser av tidligere forskning på området. Resultatene kan bidra til å øke forståelsen av hvordan internasjonale hendelser kan påvirke samarbeidet mellom land og regioner, og hvordan samarbeid kan bidra til å løse felles utfordringer og fremme stabilitet og tillit i en region.

Avgrensning

Jeg har valgt å bruke liberalisme og realisme som teori, og benytte meg av intervju og dokumentanalyse som metode. Jeg har valgt å avgrense oppgaven til å se primært på Norge og Russland i forhold til utvikling av Barentssamarbeidet gjennom de siste 30 årene.

Det har også vært naturlig å gjøre enkelte avgrensninger innen de ulike delområdene for å holde et overordnet perspektiv gjennom oppgaven. Jeg får derfor ikke dybden i for f.eks økonomiske eller juridiske forhold i samarbeidet.

Denne oppgaven ble startet før innvandringen av krim, det er naturlig å ha ett perspektiv der invaderingen har skjedd, men det vil ikke være mer fokus på den enn at den blir nevnt.

1.2 Tidligere forskning

Det ville vært vanskelig å skrive denne oppgaven uten å ha tilgang til tidligere forskning knyttet til nordområdene og Barentssamarbeidet.

Søk rundt kilder om Barentssamarbeidet ble gjort på ulike måter. Det er mye skrevet om samarbeidet og ulike aspekter rundt samarbeid med Russland, sikkerhetspolitiske spørsmål osv. Men de fleste bøker er datert til 1990-tallet eller tidlig 2000-tallet. Disse type bøker og kilder er mulig å bruke til bakgrunnsøk om Barentssamarbeidet, men det gjør det vanskelig å si noe om de siste 10-20 årene.

Det er få som har skrevet spesifikt om Barentssamarbeidet i form av bøker. Det er flere artikler som omhandler samarbeidet. Men «Banebrytende Barentssamarbeidet – fra mistro til vennskap» av Thor Robertsen fra 2014 ble for eksempel brukt en del i oppgaven og gir ett kjempe godt grunnlag for forskning på Barentssamarbeidet.

Andre som har skrevet om nordområdene er Geir Hønneland har skrevet diverse bøker og artikler om nordområdene og de ulike utfordringene. Han belyser flere viktige politiske spørsmål. Han har både skrevet alene, men også med andre forskere og forfattere.

Nettsidene til både regjeringen og Barentssamarbeidet ble brukt for å finne frem til for eksempel den originale teksten til Kirkenes-erklæringene og Stortingsmeldingen.

Nasjonalbiblioteket ble blant annet brukt som søkemotor og jeg fikk tilgang etter bestemte vilkår der jeg søkte til Universitetsbiblioteket og de behandlet søknaden slik at jeg kunne midlertidig låne bøker digitalt fra Nasjonalbiblioteket.

I nasjonalbibliotekets søkebase fikk jeg 694 treff i bøker på ett generelt søk om Barentssamarbeidet. Dette innebærer alt fra bøker, rapporter, masteroppgaver til informasjonshefter fra sekretariatet og regjeringen.

1.3 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er delt inn i ni hoveddeler, der den første delen handler om bakgrunnen for Barentssamarbeidet, og de neste delene går i detalj på Russlands og Norges motivasjon for samarbeidet, Kirkenes-erklæringen og organiseringen av samarbeidet.

Deretter følger en teoretisk rammeverk-del som inneholder begrepsavklaringer og teorier om realisme og liberalisme. Metodedelen beskriver kvalitativ metode, datainnsamling, dokumentanalyse, intervju som metode, matrise, kategorier, validitet og reliabilitet.

Dokumentanalysedelen fokuserer på Kirkenes-erklæringen og Nordområdemeldingen.

Drøftingsdelen inneholder flere deler, der liberalisme og realisme diskuteres, Norges Russland-politikk, regionale og internasjonale relasjoner, utfordringer og begrensninger, samt fremtidig utvikling, og veien videre.

Oppgaven avsluttes med en konklusjon og en litteraturoversikt.

2.0 Bakgrunn for Barentssamarbeidet

Internasjonalt samarbeid

Før Sovjetunionens oppløsning i 1991 hadde forholdet mellom Norge og Sovjetunionen vært anstrengt, og det var begrenset samarbeid mellom de to landene. Konfliktene handlet blant annet om fiskerisamarbeid og kontroll over havområdene i nord. Det var også mistillit mellom de to landene på grunn av den kalde krigen og Norges nære forbindelser til USA (Hønneland og Rowe 2010).

Grunnlaget for Barentssamarbeidet har blitt bygget over flere år. Det er flere eksempler på at ulike samarbeid har vært gjennomført. I fredssommeren 1945 ble Norsk Sovjetrussisk samband, også kalt Sambandet dannet, med støtte fra blant annet ledelsen i Arbeiderpartiet og en rekke andre fremtredende samfunnsstopper. Formålet var å fremme en gjensidig kulturforståelse og utveksling. Det var positive holdninger i opinionen til Sovjetunionens innsats i krigen og frigjøringen av Øst-Finnmark. Men etter hvert kjølnet de politiske oppslutningene rundt Sambandet, likevel ble det etablert flere avdelinger, og i 1959 var det ni avdelinger i Finnmark. Det ble opprettet et distriktsstyre i Kirkenes og de fikk i oppgave å holde nær kontakt med Murmansk (Robertsen 2014, 26).

På 1970- og 1980-tallet ble det gjort noen forsøk på å bedre forholdet mellom Norge og Sovjetunionen, spesielt på områder, som miljøvern og forskning. I 1989 ble det etablert et samarbeidsråd mellom de to landene, men dette førte ikke til noen større forbedringer i forholdet (Hønneland og Rowe 2010).

I oktober 1987 holdt den sovjetiske lederen Mikhail Gorbatsjov en tale i byen Murmansk i Nordvest-Russland. Denne talen har i ettertiden blitt omtalt som Murmansk-talen. Talen var en av de viktigste talene i Gorbatsjovs politiske karriere, og den la grunnlaget for en ny periode med avspenning i den kalde krigen mellom øst og vest. I talen presenterte Gorbatsjov et forslag om omfattende nedrustning og avspenning, og han la vekt på nødvendigheten av å finne løsninger på globale utfordringer som klimaendringer og miljøvern (Barents sekretariat 2021).

Regionale samarbeid

Finnmark inngikk en vennskaps- og samarbeidsavtale med Murmansk 16. september 1988, Arkhangelsk 20. juni 1992, Nenez okrug i 2001, Moskva i 2002 og St. Petersburg 2003. Troms skrev under på avtale med Murmansk i 1988, Arkhangelsk i 1990 og Karelen i 2000. I Nordland ble det søkt om samarbeidspartner lengre sør i Russland. Nordland Fylkeskommune etablerte en vennskapsforbindelse med Leningrad oblast i 1987. Dette var første gang et sovjetisk fylke inngikk en samarbeidsavtale med et fylke i Vest Europa. Det var Fylkesordfører Sigbjørn Eriksen som ledet delegasjonen fra Nordland fylkeskommune og høgskolen i Bodø. Nordland Fylkeskommune etablerte et eget Leningradsekreteriat med Viggo Eide i ledelsen. Det ble gjennomført et omfattende utvekslingsprogram mellom regionene, som omfattet bl.a. kultur, idrett, utdanning, helse, demokratiutvikling og ungdomsarbeid. Det ble arrangert Nordlandsdager i Leningrad i 1989 og 1995, og tilsvarende Leningraddager i Nordland i 1990 og 1996. Dette samarbeidet feiret 25 år i april 2012, som ble markert med et arrangement i Narvik (Robertsen 2014, 54 og 55). Etter Sovjetunionens oppløsning i 1991 og etableringen av Den russiske føderasjonen, åpnet det seg nye muligheter for samarbeid mellom Norge og Russland.

Sigbjørn Eriksen og Viggo Eide var begge involvert på regionalt nivå i etableringen av Barentsregionen 11. januar 1993. Finnmarks fylkeskommune samarbeid med Murmansk oblast og Arkhangelsk oblast ble nedfelt i åtteårige samarbeidsavtaler, og senere toårige avtaler, med bakgrunn i å få mer definerte og konkrete oppgaver innenfor utdanning, kultur, helse, samferdsel, næringsliv og felles internasjonal profilering av muligheter i nord. Tjenestemenn fra begge sider forhandlet frem avtaler, de ble så undertegnet av fylkesordfører og guvernør under offisielt besøk enten i Russland eller i Finnmark. Videre oppfølging av avtalene skjedde fra den enkelte fagetat. På både den finske og svenske siden skjedde tilsvarende prosesser. Dette ble grunnlaget for det som ble Barentssamarbeidet (Robertsen 2014, 56). I 1993 ble Barentssamarbeidet initiert, og dette la grunnlaget for et mer omfattende samarbeid mellom de to landene (Hønneland og Rowe 2010).

2.1 Russlands motivasjon til samarbeid

Etter den kalde krigen og oppløsningen av Sovjetunionen var Russland i en økonomisk, politisk og sosial kaotisk tilstand. Økonomien hadde kollapset, og befolkningen opplevde stor

usikkerhet og vanskelige levekår. Landet var preget av politisk ustabilitet og korrupsjon, og det var stor mangel på demokratiske institusjoner. I 1991 ble Boris Jeltsin valgt som landets første president, og han var en sterk pådriver for reformer som skulle modernisere Russland og føre landet nærmere vestlige verdier og økonomiske system. Imidlertid var Russlands overgang til et demokratisk system preget av ustabilitet og økonomisk kaos. Jeltsins reformer, som inkluderte privatisering av statlige eiendeler og liberalisering av økonomien, førte til økonomisk krise og økende sosial ulikhet (Arutunyan 2015, 4).

Etter hvert ble det klart at Russland måtte søke samarbeid med andre land for å kunne gjenoppbygge økonomien og for å kunne ta del i det globale samfunnet. Dette førte til en økende interesse for samarbeid med vestlige land, og spesielt med EU og USA. Russland ønsket også å spille en større rolle i internasjonal politikk, og særlig i forhold til de tidligere Sovjetrepublikkene som nå hadde erklært seg som selvstendige stater. Dette førte til spenninger mellom Russland og de nye statene, og det var frykt for at Russland ville bruke militærmakt for å beskytte russisktalende minoriteter i disse statene. Til tross for utfordringene var det også optimisme og håp om en bedre fremtid i Russland etter den kalde krigen. Landet hadde et stort potensial for økonomisk vekst og utvikling, og det var en økende interesse for demokrati og menneskerettigheter blant befolkningen (Arutunyan 2015, s. 12)

I 2000 ble Vladimir Putin valgt til president i Russland. Putin arbeidet for å gjenopprette stabiliteten og forbedre landets økonomi og internasjonale anseelse (Arutunyan 2015, s. 6). Under Putins styre ble det innført en rekke reformer som skulle styrke presidentens makt og kontroll over landet, samtidig som det ble gjort forsøk på å modernisere og forbedre økonomien. Men samtidig økte også kritikken mot Putins autoritære regime og mangelen på reell demokratisk konkurranse i landet.

I 2014 eskalerte konflikten mellom Russland og Vesten etter at Russland annekterte Krim-halvøya fra Ukraina. Dette førte til økonomiske sanksjoner mot Russland fra EU og USA, og landets økonomi ble ytterligere svekket. Konflikten førte også til en økende nasjonalistisk og anti-vestlig retorikk i russisk politikk, samt økt kontroll over russisk media og begrensninger på ytringsfriheten (Arutunyan, 2015, s. 10).

Siden 2014 har Putin fortsatt å styre Russland som en autoritær stat, med begrensninger på politisk opposisjon og ytringsfrihet. Økonomisk har Russland fortsatt å slite med økende arbeidsledighet, fallende oljepriser og økonomiske sanksjoner fra Vesten (Arutunyan, 2015, s. 11). På den internasjonale scenen har Russland fortsatt å engasjere seg i konflikter og destabiliserende aktiviteter, blant annet i Georgia og Ukraina.

2.2 Norges motivasjon til samarbeid

Norges motivasjon for å delta i Barentssamarbeidet var basert på flere faktorer og mål. Et hovedmål var å fremme fred, stabilitet og økonomisk utvikling i nordområdene. Samarbeidet ble sett på som en mulighet til å styrke dialogen og samarbeidet med Russland, som er en viktig aktør i regionen (Regjeringen u.d.).

Et av hovedmotivene for Norge var å bidra til å bygge tillit og forståelse mellom de nordiske landene og Russland gjennom samarbeidet. Dette hadde en klar sikkerhetspolitisk dimensjon, da det kunne bidra til å redusere potensielle konflikter og spenninger i nordområdene. Norges deltakelse ble sett på som et viktig skritt for å sikre fredelig sameksistens og samarbeid mellom landene i regionen (Regjeringen 2021).

Norge ønsket også å utnytte de økonomiske mulighetene og ressursene i nordområdene på en bærekraftig og ansvarlig måte. Samarbeidet åpnet dører for økt handel, energisamarbeid, infrastrukturutvikling og andre økonomiske prosjekter som kunne være til gjensidig fordel for alle deltakerlandene. Barentssamarbeidet har gitt Norge muligheten til å styrke sin posisjon som en viktig aktør innen arktiske næringer, som fiskeri, olje og gass, og maritim transport (Regjeringen 2021). Det overordnede målet har vært å skape et stabilt og samarbeidsorientert nordområde med økonomisk vekst og velstand

Pådrivere til samarbeidet

Thor Robertsen (2014) nevner i boken "Banebrytende barentssamarbeid" flere sentrale personer som har vært pådrivere for Barentssamarbeidet fra både norsk og russisk side. Ifølge Robertsen var daværende utenriksminister Thorvald Stoltenberg en viktig person fra norsk side som så viktigheten av å samarbeide med Russland allerede på 1970- og 1980-tallet (Robertsen 2014, 34). Robertsen fremhever også stortingsrepresentant og senere statsminister

Gro Harlem Brundtland som en viktig pådriver for å øke Norges engasjement i nordområdene, inkludert samarbeidet med Russland (Robertsen 2014, s. 36).

Fra russisk side nevner Robertsen særlig Gorbatsjov-regimet og Nikolaj Tsjernyjev, som var guvernør i Murmansk på 1980-tallet, som viktige drivkrefter for samarbeidet. Tsjernyjev skal ha sett på samarbeidet med Norge som en mulighet til å utvikle regionen og skape bedre levekår for befolkningen (Robertsen 2014, s. 34). Robertsen nevner også den tidligere guvernøren i Arkhangelsk, Jegor Strojjev, som en viktig pådriver for Barentssamarbeidet på russisk side (Robertsen 2014, s. 35).

2.3 Kirkenes-erklæringen

Kirkenes-erklæringen er en avtale som ble undertegnet av de nordiske landene (Norge, Sverige, Finland og Danmark) og Russland i Kirkenes i 1993. Erklæringen legger grunnlaget for det som i dag er kjent som Barentssamarbeidet, og den er et viktig dokument for samarbeidet mellom de nordiske landene og Russland.

Barentssamarbeidet har tre hovedmålsettinger som ligger til grunn for samarbeidet. Disse er normalisering, stabilisering og regionalisering. Normalisering innebærer at samarbeidet skal etablere forbindelser mellom de nordiske landene og Russland som ligner på forbindelsene mellom de nordiske landene og vestlige europeiske stater. Stabilisering innebærer å fremme samarbeid og stabilitet gjennom tiltak som motvirker og reduserer militær spenning, trusler mot miljøet og forskjellene i levestandard mellom nordisk og russisk side. Regionalisering betyr å skape et multilateralt rammeverk for regionalt samarbeid som kan engasjere stater i regionen og utenfor, fremme stabilitet og knytte Barentsregionen til den bredere europeiske omformingen som foregår (Robertsen 2014, s. 19).

I Kirkeneserklæringen fra 1993 ble det vedtatt en rekke målsettinger for den videre utformingen av Barentsprogrammet. Disse inkluderer å sikre en fredelig og stabil utvikling i regionen, befeste og videreutvikle kulturelle bånd mellom folkene i regionen, oppmuntre til etablering av nye og utvide eksisterende bilaterale og multilaterale relasjoner i regionen, legge grunnlaget for bærekraftig sosial og økonomisk utvikling i regionen med vekt på aktiv og målrettet natur- og ressursforvaltning, samt å medvirke til en utvikling som tar hensyn til

urbefolkningens interesser og legger til rette for en aktiv deltakelse fra deres side (Barentssekretariatet 1994).

2.4 Organisering

Barentssamarbeidet ble etablert i 1993 som en reaksjon på endringene som skjedde i det europeiske politiske landskapet etter den kalde krigen (Zysk, 2016, s. 685). Siden etableringen har Barentssamarbeidet bidratt til tillitsbygging, konstruktivt samarbeid over grensene i nord, felles muligheter og utfordringer. Det er derfor en viktig plattform for samarbeid med Russland på en rekke områder (Regjeringen 2021).

Organiseringen av Barentssamarbeidet har utviklet seg over tid og involverer flere nivåer av samarbeid og deltakelse. Barentssamarbeidet utgjør gjennom sine to pilarer: det statlige samarbeidet (Barentsrådet) og det regionale samarbeidet (Regionrådet), en unik struktur. Samhandlingen mellom det mellomstatlige og det interregionale nivået, regionens rolle, samt folk til folk dimensjonen, har gjort Barentssamarbeidet til en internasjonal suksesshistorie.

Barentssamarbeidet utgjør gjennom sine to pilarer - det er statlige (Barentsrådet) og det regionale (Regionrådet) samarbeidet - en unik struktur. Samhandlingen mellom det mellomstatlige og det interregionale nivået, regionens rolle samt folk til folk dimensjonen har gjort Barentssamarbeidet til en internasjonal suksesshistorie (Regjeringen 2021).

Siden etableringen i 1993 har Barentssamarbeidet bidratt til tillitsbygging og konstruktivt samarbeid over grensene i nord, felles muligheter og utfordringer, og det er en viktig plattform for samarbeid med Russland på en rekke områder (Regjeringen 2021).

Den euro-arktiske Barentsregionen ble på Norsk initiativ etablert i 1993. Kirkenes-erklæringen etablerte formelt Det euro-arktiske Barentsrådet som er Barentssamarbeidets nasjonale pilarer. Kirkenes-erklæringen slår fast at rådet skulle arbeide for bærekraftig utvikling i regionen og være et forum for samarbeid mellom to eller flere stater innenfor økonomi, handel, vitenskap og teknologi, turisme, miljø, infrastruktur, utdanning og kulturutveksling. Det skulle også bidra til å bedre situasjonen for de nordlige urfolkene. Erklæringen ble underskrevet av utenriksministrene i de fem nordiske landene og Russland

samt EU kommisjonens ambassadør i Norge, noe som understreker sakens høye politiske prioritet (Hønneland 2014, 87).

For å drive samarbeidet fremover og for å sikre den lokale forankringen, ble det dannet et Regionråd. Dette er det regionale nivåets øverste organ. I Regionrådet deltar de politiske lederne for fylkene i Nordland, Troms og Finnmark i Norge, Norrbottens län i Sverige og Lappland i Finland. Fra Russland deltar representanter fra Murmansk, Arkhangelsk og den Karelske republikk. I tillegg deltar en representant for urbefolkningen (Barentssekretariatet 1994).

For å administrere arbeidet i Barentsregionen ble det etablert et eget Barentssekretariatet i Kirkenes. Dette knytter sammen virksomhetene på det regionale og sentrale nivået.

Denne tosidigheten er hovedelementet i samarbeidet. Barentssamarbeidet er et politisk rammeverk som gir regjeringen i de samarbeidende land en bedre mulighet til å håndtere en ny situasjon i det nordligste Europa. Innen regionen er det en sterk interesse for å drive samarbeid fremover på det praktiske plan. Denne tosidigheten skal sørge for at det skapes møteplasser der regjeringer, regionale og lokale myndigheter, næringsliv og industri får anledning til å komme sammen, opprette kontakt og bygge opp et nettverk som kan gi grunnlag for et gjensidig fordelaktig samarbeid (Barentssekretariatet 1994).

Barentsrådet kommer sammen annethvert år, stort sett på utenriksministernivå, men også fagministere kan delta. Formannskapet regulerer mellom Norge, Sverige, Finland og Russland. Mellom notene i Barentsrådet koordinere arbeidet av en embetsmannskomite som kommer sammen 4 til 5 ganger i året i det landet som til enhver tid har formannskapet (Hønneland, 2014, 87).

Barentsregionen dekker geografisk de nordlige delene av Norge, Sverige, Finland og Russland, men også Danmark, Island og EU kommisjonen og jeg er fullverdige medlemmer av Barentsrådet. Ni stater har observatørstatus: Canada, Frankrike, Italia, Japan, Nederland, Polen, Storbritannia, Tyskland og USA (Hønneland, 2014, 87).

Barents regionråd ble etablert parallelt med Barentsrådet. De opprinnelige medlems regionene var Nordland, Troms og Finnmark i Norge, Norrbotten i Sverige, Lappland i Finland og Murmansk og Arkhangelsk oblaster (område) i Russland. Siden har Västerbotten i Sverige, Oulu og Kainuu i Finland samt Nenets autonome krets og republikken Komi i Russland kommet til. Regionrådet består av regionale ledere, som fylkesordførere fra de norske regionene og guvernører fra de russiske, og møtes 2 ganger i året. mellom samlingene i regionrådet koordineres arbeidet av barents region komite, sånn består av fylkespolitiske embedsmenn. denne møtes vanligvis 4 ganger i året (Hønneland 2014, 88).

Både Norge, Sverige, Finland og Russland har opprettet nasjonale barentssekretariat for å koordinere og iverksette det grenseoverskridende prosjektsamarbeidet. Det norske sekretariatet i Kirkenes er det eldste og klart største av disse (Hønneland, 2014, 89).

For å administrere arbeidet i Barentsregionen ble det etablert et eget Barentssekretariatet i Kirkenes. Dette knytter sammen virksomhetene på det regionale og sentrale nivået. I 2007 ble et internasjonalt Barentssekretariatet etablert i Kirkenes, i tilknytning til det norske sekretariatet. Både Barentsrådet og regionrådet benytter seg i tillegg av arbeidsgrupper, som arbeider enten for det nasjonale eller det regionale rådet eller for dem begge. Arbeidsgruppene er et fleksibelt instrument, og antall og typer arbeidsgrupper har variert over tid. Arbeidsgruppen for urfolk regnes som den eneste permanente (Hønneland 2014, 87).

Barentssamarbeidet har hatt som mål å styrke samarbeidet og dialogen mellom Norge og Russland, og bidra til fred og stabilitet i regionen. Gjennom organiseringen av ulike fora og arbeidsgrupper, samt vedtatte målsetninger som Kirkeneserklæringen, har Barentssamarbeidet gjennom de siste 30 årene jobbet for å oppnå disse målene.

2.5 Tidslinje for utvikling av Barentssamarbeidet

Siden signeringen av Kirkeneserklæringen i 1993 har samarbeidet mellom Norge og Russland i Barentsregionen utviklet seg positivt, med økt handel, kulturutveksling og samarbeid innenfor ulike områder som helse, miljø og ungdom. Imidlertid har den geopolitiske situasjonen mellom Russland og Vesten endret seg dramatisk de siste årene, med Russlands annektering av Krim i 2014 og invasjonen av Ukraina i 2022. Dette har ført til spenninger og

usikkerhet i regionen, med NATO-alliansens endring med nye medlemsland og Ukraina som potensielt medlemsland, tilførsel av våpen fra Vesten til Ukraina, og økonomiske sanksjoner mot Russland. I tidslinjen i figur 1 viser hendelsene som har påvirket Barentssamarbeidet og samarbeidet mellom Norge og Russland i perioden fra signeringen av Kirkeneserklæringen i 1993 frem til i dag, og som er en viktig del av denne oppgaven.

1993 - 2010	2010 - 2020	2020 -
1993 - Kirkenes- erklæringen 1993 - Barents Euro-Arctic Council (BEAC) - 1994 - Avtale om norsk-russisk samarbeidsprogram på helse 1995 - Bilateral avtale om fiskeriforvaltning i Barentshavet 2000 - Samarbeid om petroleumsvirksomhet	2010 - Avtale om delelinjen i Barentshavet 2011-2012 - Meld. St. 22 2013 - Kirkenes- erklæringen 2014 - Russland annekterer Krimhalvøya 2019 - 2021 - Norge har formannskap i Barentsrådet 2020 - 2021 - Nordområdemelding	2022 - Russland invaderer Ukraina 2022 - Økonomiske sanksjoner iverksettes mot Russland 2022 - Vesten supplerer Ukraina med våpen 2023 - Nato innlemmer Finland i alliansen og Sverige venter på ratifisering av sitt medlemskap

Figur 1 - Hendelser som har påvirket utviklingen av Barentssamarbeidet og som er diskutert i denne oppgaven

3.0 Teoretisk rammeverk

3.1 Begrepsavklaringer

Barentsregionen

Barentsregionen refererer til et område som omfatter de nordlige delene av Norge, Sverige, Finland og Russland, samt tilstøtende havområder. Ifølge Barentssekretariatet er området preget av et felles økonomisk potensial og delte utfordringer knyttet til blant annet klimaendringer, miljøvern og urfolksrettigheter (Barents Secretariat 2021).

Barentsregionen er også et viktig politisk samarbeidsområde, og Barentssamarbeidet ble opprettet i 1993 for å fremme samarbeid mellom landene i regionen. Samarbeidet har som mål å normalisere forbindelser mellom de nordiske landene og Russland, stabilisere regionen gjennom tiltak som kan motvirke og redusere militær spenning og trusler mot miljøet, og regionalisere samarbeidet for å engasjere stater både i og utenfor regionen (Kirkenes-erklæringen, 1993).

Barentsregionen har også en spesiell betydning i nordområdepolitikken til Norge. Regjeringen har utpekt nordområdene som et prioritert område for norsk utenrikspolitikk, og Norges strategiske interesser i regionen omfatter blant annet sikkerhets- og forsvarspolitikk, energi- og ressursforvaltning, samt samarbeid med Russland (Regjeringen 2021).

Nordområdepolitikk

Nordområdene som begrep er et relativt nytt begrep og ble først brukt i norsk sammenheng av tidligere utenriksminister Knut Frydenlund i 1974. Begrepene er ikke synonyme med «Arktis», dette er fordi Arktis er geografisk definert, mens de andre begrepene er mer politisk definert. Hva som legges i begrepet nordområdene vil derfor være avhengig av problemstillingen. I denne oppgaven legges det mest vekt på norske sjø- og landområder inkludert Svalbard vil nordområdene derfor defineres som disse områdene (Heier og Kjølberg 2015, 22).

Regional integrasjon

Regional integrasjon refererer til en prosess hvor to eller flere stater samarbeider for å fremme økonomisk og politisk integrasjon. Dette kan skje på forskjellige nivåer, alt fra samarbeid om

enkeltprosjekter til opprettelse av felles institusjoner og regelverk. Regional integrasjon kan også innebære harmonisering av politiske og økonomiske strategier, standardisering av regelverk og avvikling av handelshindringer mellom deltakerstatene.

I forhold til Barentssamarbeidet, er regional integrasjon et sentralt mål. Ifølge Nilsen (2014) innebærer Barentssamarbeidet et ønske om å fremme integrasjon mellom de nordlige regionene i Russland, Finland, Sverige og Norge, med mål om å øke samarbeidet på en rekke områder, inkludert økonomi, miljø, kultur og utdanning. Barentssamarbeidet har også som mål å bidra til å øke stabilitet og samarbeid i regionen, og samtidig sikre respekt for internasjonale avtaler og lover (Nilsen 2014).

3.2 Perspektiver på internasjonal politikk og Barentssamarbeidet

Internasjonale relasjoner (IR) går ut på å studere blant annet maktbalanse mellom stater, økonomi på et globalt nivå, internasjonale lover og normer. I IR kan man se på teori som en måte å gjøre verden, eller en del av den, mer forståelige (Viotti og Kauppi 2012, 5).

Det er flere retninger innenfor IR teori, Viotti og Kauppi (2012) forklarer at det finnes tre hovedperspektiver eller teorier i faget internasjonale relasjoner: Realisme, Liberalisme og Konstruktivisme. I denne oppgaven er det lagt vekt på realisme og liberalisme.

Realismen, ifølge forfatterne, vektlegger anarkiet i det internasjonale systemet, og at stater derfor må fokusere på sin egen sikkerhet og makt for å overleve (Viotti og Kauppi, 2012, s. 42). Dette perspektivet kan også variere mellom strukturell realisme, som argumenterer for at staters oppførsel er formet av det internasjonale systemet, og en mer tradisjonell eller klassisk realisme som legger vekt på individuelle ledere og beslutningstakere i stater (Viotti og Kauppi, 2012, s. 47). Teorier utgjør rammeverket i analyser. Realismen er relevant på grunn av at makt og maktbalanse er sentrale begreper. Makt i denne sammenhengen er primært militærmakt, og er basert på ideen om at det er internasjonalt anarki, der ingen suverene stater med sitt eget territorium råder over hverandre, men kun over seg selv (Viotti og Kauppi, 2012, s. 64)

Liberalismen, på sin side, argumenterer for at samarbeid mellom stater og mellomstatlige institusjoner kan fremme fred og stabilitet i det internasjonale systemet (Viotti og Kauppi

2012, s. 55). Dette perspektivet kan igjen variere mellom institusjonell liberalisme som legger vekt på institusjoner og regler for å styre mellomstatlige relasjoner, og en mer idealistisk liberalisme som fremhever viktigheten av demokrati og menneskerettigheter (Viotti og Kauppi 2012, s. 63).

Liberalismen vektlegger samarbeid og ulike avtaler som unilaterale, bilaterale og multilaterale avtaler mellom statene, store sterke institusjoner og at dette samarbeidet er fredsskapende i seg selv og dermed forebygger konflikter (Viotti og Kauppi 2012, s.127). Denne teorien er relevant fordi det ble forhandlet frem avtaler både under, og etter, den kalde krigen som gjelder forvaltning av blant annet fiskeressursene i Barentshavet. I tillegg ble det etablert det som nå oppfattes som sterke institusjoner slik som Arktisk råd og Barentssamarbeidet. Liberalismen kan bidra til å forklare utviklingen av samarbeidet, særlig etter den kalde krigen.

3.3 Realisme

«Power is the core concept for realists»

(Viotti og Kauppi 2012, s. 52)

Realisme er bygget på fire prinsipper eller antakelser. Det første prinsippet er at stater er de viktigste aktørene i en anarkisk verden som mangler sentral legitim styring. Stater representerer nøkkelenhetene for analyse, uavhengig av om det er antikke greske bystater eller moderne nasjonalstater. Studiet av IR er å studere relasjoner mellom disse enhetene og da spesielt stormakter ettersom de former verdenspolitikken og deltar i de dyreste krigene. Begrepet system refererer vanligvis til det internasjonale systemet av stater. Realister har en tendens til å se på internasjonale organisasjoner som at de ikke skal eller bør gjøre mer enn medlemslandene deres ønsker de skal gjøre (Viotti og Kauppi 2012, s. 39).

Det andre prinsippet er at stater blir sett på som en enhetlig aktør. Med tanke på teoribygging og analyse ser realister på staten som innkapslet der et land møter omverden som en integrert enhet. Realister ser på staten som en enhetlig aktør og har en tankegang om at politiske forskjeller i staten til slutt vil bli løst på en autoritativ måte slik at statens regjering snakker med en stemme og for staten som helhet. Staten blir sett på som en enhetlig aktør ved at

realister antar at staten har en politikk til enhver tid i en bestemt sak (Viotti og Kauppi 2012, s. 39).

Det tredje prinsippet tar utgangspunkt i at den enhetlige staten som aktør i hovedsak er en rasjonell aktør. En rasjonell utenrikspolitisk beslutningsprosess vil inkludere en uttalelse av mål, samt vurderinger av alle mulige alternativer i form av eksisterende kapasiteter tilgjengelig for staten. Videre, den relative sannsynligheten for å nå disse målene med de ulike alternativene som vurderes, samt fordelene eller kostnadene til hvert alternativ. Etter den rasjonelle prosessen velger statlige beslutningstakere alternativet som maksimerer nytten eller minimerer kostnadene, eller i det minste oppnår et akseptabelt resultat. På den praktiske siden er realister klar over at det er vanskelig å se på staten som en rasjonell aktør (Viotti og Kauppi 2012, s.40).

I det fjerde prinsippet antar realister at innenfor hierarkiet av spørsmål staten står overfor, så topper vanligvis nasjonal eller internasjonal sikkerhetslisten. Sikkerhetspolitiske relaterte spørsmål dominerer verdenspolitikken. En realist fokuserer på faktisk eller potensiell konflikt, mellomstatlige aktører og bruk av makt, og undersøker hvordan internasjonal stabilitet oppnås eller opprettholdes. Hvordan den bryter sammen, og bruken av makt for å løse situasjoner og forebygging av enhver krenkelse og dens territorielle integritet. Unipolar; med en stormakt, bipolar; med to stormakter eller multipolar; med tre eller flere stormakter. Staten bruker makten de har på å tjene sine interesser og nå sine mål. Uansett hva de endelige målene for internasjonal politikk er, er makt i realisme alltid det umiddelbare målet (Viotti og Kauppi, 2012, s. 41).

Strukturell realisme

Strukturell realisme som også kan kalles neorealisme. Det var Kenneth Waltz som først presenterte i boken «Theory of international Politics» fra 1979. Strukturell realisme er en teori om internasjonal politikk som fokuserer på det internasjonale systemet og dets struktur, heller enn på de interne egenskapene til statene eller individuelle beslutningstakere. Waltz argumenterer for at det internasjonale systemet er preget av en strukturell anarki, hvor det ikke finnes noen overordnet myndighet som kan regulere statenes adferd. Den strukturelle realisten (neorealist) legger spesielt vekt på sikkerhetskomplikasjoner av maktfordelingen eller den underliggende strukturen av det internasjonale systemet av stater (Waltz 1979).

Han påpeker at statenes atferd i det internasjonale systemet er i stor grad bestemt av denne strukturen, og at statene er opptatt av å øke sin egen sikkerhet og overlevelse. Waltz hevder at i et anarkisk system vil statene ha en tendens til å handle på en måte som øker sin egen makt og innflytelse. Videre påpeker Waltz at det er to hovedfaktorer som påvirker staters beslutninger i det internasjonale systemet: anarkiet i det internasjonale systemet, og de strukturelle kreftene som virker innenfor systemet. De strukturelle kreftene inkluderer primært de relative maktforholdene mellom statene, og hvordan disse påvirker balansen mellom statene (Waltz 1979).

Waltz argumenterer for at strukturen i det internasjonale systemet begrenser handlingsrommet til statene, og at dette igjen påvirker deres beslutninger og atferd. Han påpeker at statenes beslutninger og atferd derfor vil være preget av deres posisjon i det internasjonale systemet, og spesielt deres relative maktforhold til andre stater. I henhold til strukturell realisme vil statenes beslutninger og atferd derfor være preget av deres posisjon i det internasjonale systemet, og spesielt deres relative maktforhold til andre stater. Dette betyr at statene vil ha en tendens til å handle på en måte som øker deres egen makt og sikkerhet, og at konflikt og rivalisering vil være en naturlig konsekvens av strukturen i det internasjonale systemet.

Hvordan realisme perspektivet kan belyse Barentssamarbeidet

Barentssamarbeidet kan ses som en del av det internasjonale systemet der arktisk region spiller en rolle. Barentssamarbeidet involverer flere arktiske stater, og en av de viktigste faktorene som påvirker samarbeidet er statenes sikkerhetsinteresser i regionen.

I en strukturell realistisk forståelse vil Barentssamarbeidet derfor kunne sees som et resultat av en felles interesse for å øke sikkerheten og beskytte territorielle interesser i en region som preges av geopolitisk rivalisering og usikkerhet. Videre kan man også analysere Barentssamarbeidet i lys av de relative maktforholdene mellom de involverte statene. Norge og Russland er for eksempel to av de største aktørene i Barentsregionen, og deres maktforhold og rivalisering kan påvirke samarbeidet mellom de andre statene. Samlet sett kan Barentssamarbeidet sees som et eksempel på hvordan strukturelle faktorer i det internasjonale systemet, som anarkiet og maktforholdene mellom statene, påvirker samarbeid og rivalisering mellom stater i en bestemt region.

Siden statene er som enhetlige aktører vil realismen ha liten forståelse for regionalt samarbeid og vil være skeptiske til den regionale delen. Den enhetlige og rasjonelle staten er utgangspunktet for realistiske analyser. Det er i utgangspunktet uavhengig om det er en klassisk realist som legger vekt på virkningen av historie, folkerett og handlinger utført av politiske ledere, eller en strukturell realist som mener at grunnlaget for teori i internasjonale relasjoner må ha en kjerne i fordelingen av kapasitet på tvers av stater (Viotti og Kauppi 2012, 41)

Realismen fokuserer på makt og maktpolitikk blant stater. Strukturelle realister som Kenneth Waltz, John Mearsheimer og Christopher Layne legger vekt på den generelle maktfordelingen mellom stater og er skeptiske til i hvilken grad internasjonale institusjoner og internasjonale normer kan forbedre konkurransen mellom stater. Klassiske realister som Morgenthau, E.H. Carr og Arnold Wolfers samt deres nåværende tilhengere som blir kalt nyklassiske realister, blant annet Randall Schweller, har hatt en mer inkluderende tilnærming (Viotti og Kauppi 2012, 42).

Realister refererer til anarki som fravær av legitim autoritet over stater. Statene er suverene. De hevder en ekstern rett til å være uavhengig eller autonom fra andre stater. De har også en rett internt eller innenlands til å utøve fullstendig myndighet over sine egne territorier. Selv om stater er forskjellige når det gjelder makt de besitter eller er i stand til å utøve, kan ingen kreve retten til å dominere en annen suveren stat (Viotti og Kauppi 2012, 56).

Barentssamarbeidet kan ses i lys av realistisk teori ved at det kan tolkes som en del av en bredere realpolitisk strategi for å fremme de nasjonale interessene til de involverte statene i regionen, for eksempel Norge og Russland. Disse interessene inkluderer blant annet å beskytte territorielle rettigheter, øke sin makt og innflytelse i regionen og forsvare seg mot eventuelle trusler.

Videre kan man se på Barentssamarbeidet som en form for maktbalanse mellom de involverte statene, hvor de søker å opprettholde en viss grad av stabilitet og unngå konflikter. Samarbeidet kan også tolkes som et forsøk på å dempe potensielle sikkerhetstrusler og redusere sjansene for at disse truslene utvikler seg til en større konflikt.

Samlet sett kan Barentssamarbeidet sees som en manifestasjon av realistisk teori om stateres adferd i internasjonale relasjoner, der statene søker å ivareta sine nasjonale interesser og opprettholde maktbalansen i regionen for å sikre sin egen sikkerhet og stabilitet.

3.4 Liberalisme

Liberalismen går ut på individuell frihet og tanken om at mennesker er rasjonelle individer. Mennesker handler ut fra selvinteresser, og gjennom konkurranse skal man danne et samfunn som vokser i en positiv økonomisk retning (Ball, Dagger og O'Neill 2017, 51). Liberalister mener dette er riktig, dersom det skjer innenfor rettferdige rammer som gir like muligheter for alle. Tanken er at alle skal kunne oppleve å ha like muligheter for å oppnå suksess, men ikke nødvendigvis alle opplever å være like suksessfulle (Ball, Dagger og O'Neill 2017, 52)

I motsetning til realister som er opptatt av makt og maktbalanse, krig og konflikt, er liberalister interessert i å forklare under hvilket forhold internasjonalt samarbeid blir gjort mulig. Det liberalistiske synet fokuserer på demokratiske fredsteorier, integrasjon, gjensidig avhengighet, regimeteori eller måter for global styring (Viotti og Kauppi 2012, 129).

Realister er først og fremst interessert i makt og maktbalanse og forklaringer på politisk og økonomisk konkurranse, krig og andre konflikter som er utbredt i internasjonale relasjoner. Liberalister er i kontrast først og fremst interessert i å forklare om det er mulig med internasjonalt samarbeid. Det liberale bildet av internasjonale relasjoner er et stort tilsynelatende altomfattende felt, med internasjonale og ikke-statlige organisasjoner så vel som stater. Med et liberalt fokus er det demokratisk fredsteori, integrasjon, gjensidig avhengighet, regimeteori, nyliberal Institusjonalisme eller måtene og virkemidler for global styring som står i senter (Viotti og Kauppi 2012, s. 129). Det liberale bildet av internasjonale relasjoner har fem forutsetninger.

Den første er at stater så vel som ikke-statlige, transnasjonale aktører er viktige enheter i verdenspolitikken. Internasjonale organisasjoner kan for eksempel i visse situasjoner være selvstendige aktører i seg selv. På samme måte spiller ikke-statlige, transnasjonale organisasjoner som multinasjonale selskaper og menneskerettighets- og miljøgrupper viktige roller i verdenspolitikken. Noen ganger kan også ett enkelt menneske ha en betydning for

innvirkningen. Det liberale bildet er derfor et pluralistisk bilde der flere typer statlige og ikke-statlige aktører spiller betydelige roller for verdenspolitikken. Den analytiske utfordringen for liberale er å forklare hvordan, i hvilken grad og under hvilke omstendigheter disse mangfoldige aktørene påvirker verdenspolitikken (Viotti og Kauppi 2012, s. 129).

For det andre ser mange liberale økonomiske eller andre former for gjensidig avhengighet eller sammenheng mellom både statlige og ikke-statlige aktører som en tendens til å ha en modererende effekt på staters atferd. I en stadig mer globalisert verden ses liberale stater, internasjonale og ikke-statlige organisasjoner, multinasjonale selskaper, grupper og enkeltpersoner som opererer i komplekse rekker av overlappende eller tverrgående koalisjoner og nettverk. Veksten av transnasjonale nettverk orientert rundt felles strategier og mål er et eksempel på den raske ekspansjonen av «suverenitetsfrie» aktører og utformingen av begrepet globalt sivilsamfunn (Viotti og Kauppi 2012, s. 130).

For det tredje er agendaen for internasjonal politikk omfattende for liberale. Den liberale avviser forestillingen om at agendaen for internasjonal politikk kun er dominert av militær-sikkerhetsspørsmål. Økonomiske, sosiale og miljømessige spørsmål har også betydning. Noen ganger kan de også forstås som sikkerhetsspørsmål i seg selv, kanskje enda mer fremtredende enn andre militære relaterte sikkerhetsspørsmål (Viotti og Kauppi 2012, s. 130).

For det fjerde, har mange liberale et «innenfra og ut»-syn som undersøker hvordan faktorer på statsnivå og individuelle nivåer av analyser påvirker internasjonale relasjoner og resultater (Viotti og Kauppi 2012, s. 130).

For det femte, er den viktigste analytiske oppgaven å finne ut under hvilke betingelser internasjonalt samarbeid kan oppnås. Internasjonale organisasjoners rolle er et stort fokus (Viotti og Kauppi 2012, s. 130).

Institusjonell liberalisme

I boken "Power and Interdependence" fra 1977 presenterer Robert Keohane og Joseph Nye institusjonell liberalisme som en teori om internasjonale relasjoner. De argumenterer for at internasjonale institusjoner kan spille en viktig rolle i å redusere konfliktnivået og øke samarbeidet mellom stater. Keohane og Nye peker på at institusjoner kan gi en ramme for

kommunikasjon og samarbeid mellom stater, og at de kan bidra til å bygge tillit og forutsigbarhet i internasjonale relasjoner (Keohane og Nye 1989).

Ifølge Keohane og Nye kan institusjoner også bidra til å løse koordineringsproblemer og redusere usikkerhet mellom stater. De argumenterer for at institusjoner kan hjelpe med å koordinere handlinger mellom stater, og at de kan bidra til å regulere atferd og begrense makten til de sterkeste statene. Keohane og Nye fremhever også betydningen av internasjonale normer og regler i institusjonell liberalisme. De argumenterer for at internasjonale normer kan påvirke staters atferd og bidra til å skape en felles forståelse av hva som er akseptabelt og uakseptabelt i internasjonale relasjoner. Generelt sett representerer institusjonell liberalisme et forsøk på å kombinere liberalistisk tankegang om individuelle rettigheter og frihet med en mer realistisk forståelse av internasjonale relasjoner som er preget av makt og konflikt (Keohane og Nye 1989).

Hvordan passer det institusjonelle liberalisme perspektivet inn i Barentssamarbeidet?

Barentssamarbeidet kan ses som et eksempel på institusjonell liberalisme, da samarbeidet har blitt formalisert gjennom etablering av institusjoner og avtaler mellom stater. Samarbeidet er basert på prinsippene om gjensidighet, tillit, samarbeid og dialog, som er grunnleggende elementer i institusjonell liberalisme.

Barentssamarbeidet omfatter et bredt spekter av samarbeidsområder, inkludert miljøvern, fiskeri, energi, transport og kultur. De ulike områdene er regulert av en rekke internasjonale avtaler og organisasjoner som gir rammer og regler for samarbeidet. For eksempel er Barents Euro-Arctic Council en mellomstatlig organisasjon som gir rammer for samarbeid innenfor en rekke områder.

Institusjonell liberalisme legger også vekt på betydningen av normer og regler for internasjonale relasjoner. Barentssamarbeidet bygger på felles verdier og prinsipper som bidrar til å bygge tillit og forutsigbarhet mellom deltakerne. Dette inkluderer prinsipper om åpenhet, dialog, samarbeid og respekt for folkeretten. Generelt sett kan man si at Barentssamarbeidet er et eksempel på institusjonell liberalisme i praksis, ettersom samarbeidet er basert på institusjonelle strukturer, avtaler og normer som bidrar til å regulere staters adferd og bygge tillit mellom dem.

Teoretikere i liberalismen har en tendens til å være mer indirekte. Mange teoretikere har ikke observert internasjonale relasjoner, men har vært samfunnsvitere, økonomer, teologer eller samfunnsvitere som hadde interesse av innenrikspolitik. Denne fellesnevneren for teoretikerne, har vært en interesse ikke bare for statens rolle, men også for viktige roller spilt av grupper og enkeltpersoner (Viotti og Kauppi 2012, s. 131)

Immanuel Kant anses som en av de store liberale teoretikerne, han anerkjente anarkiet i internasjonal politikk slik som realistene, men argumenterte for at utviklingen som fører til demokratiske stater hemmer faren for krig. Han mener demokratiske stater i større grad enn autoritære styresett vil følge og forholde seg til internasjonale lover. Kant mener at statene vil som menneskene være rasjonelle og søke samarbeid og fred istedenfor krig og konflikt (Viotti og Kauppi 2012, s. 134). Joshep Schumpeter mener at i sum fører demokratisk kapitalisme til fred. Kant og Schumpeter har ett argument til felles, det er statens og samfunnets natur eller det økonomiske og politiske regimet og ideene som ligger til grunn for dem som er ansvarlige for å redusere eller øke sannsynligheten for krig (Viotti og Kauppi 2012, s. 135).

Hvordan passer liberalismen inn i Barentssamarbeidet?

Barentssamarbeidet kan ses i lys av liberalistisk teori ved at det er en form for internasjonalt samarbeid mellom Norge, Russland, Finland og Sverige, der de samarbeider om en rekke saker som er av felles interesse, som for eksempel miljøvern, fiskeri, og økonomisk utvikling. Dette samarbeidet har også som mål å fremme fred og stabilitet i regionen.

Barentssamarbeidet kan også tolkes som et eksempel på mellomstatlig avhengighet og interdependens, der statene i regionen er avhengige av hverandre for å oppnå sine mål og beskytte sine interesser. Videre kan man argumentere for at Barentssamarbeidet legger til rette for økonomisk vekst og utvikling i regionen, noe som er en sentral del av liberalistisk teori. Samlet sett kan Barentssamarbeidet sees som en manifestasjon av liberalistisk teori om samarbeid og mellomstatlig avhengighet i internasjonale relasjoner, der samarbeid og interdependens kan føre til økonomisk vekst, stabilitet og fred.

4.0 Metode

Jeg har valgt kvalitativ metode i denne masteroppgaven, og i dette kapitlet beskriver jeg den metodiske tilnærmingen i oppgaven. I masteroppgaven har jeg valgt å benytte meg av en kombinasjon av to forskningsmetoder for å belyse utviklingen av Barentssamarbeidet de siste 30 årene. Disse metodene er intervju og dokumentstudie. Ved å benytte meg av intervju vil jeg kunne få innblikk i tidligere representanters oppfatninger og erfaringer knyttet til samarbeidet, mens dokumentstudie vil gi meg tilgang til offisielle dokumenter og annen informasjon som kan belyse samarbeidets utvikling over tid.

Ifølge Grønmo (2016) er intervju en vanlig og effektiv metode for å innhente kvalitative data i samfunnsvitenskapelig forskning. Dokumentstudie, som også er en vanlig metode, kan gi tilgang til informasjon som ikke kan fremskaffes gjennom intervju eller andre direkte observasjonsmetoder (Bowen 2009). Det er imidlertid viktig å være bevisst på mulige begrensninger og utfordringer i datainnsamlingen og analysen, og å benytte seg av teknikker for å øke reliabilitet og validitet (Tjora 2017).

Gjennom å kombinere disse to metodene, håper jeg å kunne gi en helhetlig og grundig analyse av Barentssamarbeidets utvikling de siste 30 årene, og å kunne identifisere sentrale faktorer og utfordringer knyttet til samarbeidet.

4.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ metode i samfunnsvitenskapen kan defineres som en tilnærming til forskning som tar sikte på å forstå sosiale fenomener og komplekse sammenhenger gjennom en dybdeanalyse av kvalitative data, som for eksempel intervjuer, observasjoner, tekstlige dokumenter og annet materiale (Tjora 2012, s. 20). Dette inkluderer å undersøke de kontekstuelle og situasjonelle aspektene ved sosiale fenomener og å forstå disse fenomenene fra deltakernes perspektiv (Grønmo 2016, 26).

Kvalitativ metode involverer ofte en iterativ og reflekterende prosess, hvor forskeren går frem og tilbake mellom datainnsamling og analyse for å utvikle og utforske teorier og konsepter (Tjora 2012, s. 20). Forskeren bruker sin egen forståelse og tolkning av dataene for å utvikle meningsfulle kategorier og temaer som kan hjelpe til med å beskrive og forklare sosiale fenomener (Grønmo 2016, s. 26). Kvalitativ metode gir også en mulighet til å inkludere og gi stemme til marginaliserte og sårbare grupper (Bowen 2017, s. 25). Sammenlignet med kvantitative metoder, er kvalitativ forskning ofte mindre formell og mer fleksibel, og tillater en mer personlig og empatisk tilnærming til datainnsamling og analyse (Tjora 2012, s. 20). Kvalitativ forskning gir også en mulighet til å undersøke komplekse og unike sosiale fenomener som kan være vanskelig å fange opp gjennom kvantitative metoder alene (Grønmo 2015, s. 26). Det er også viktig å være bevisst på egen rolle som forsker og hvordan ens egen bakgrunn og perspektiver kan påvirke analyse og fortolkning av dataene (Bowen 2017, s. 25).

4.2 Datainnsamling

Datainnsamling i samfunnsvitenskap er en sentral metode for å skaffe informasjon om sosiale fenomener. Ifølge Tjora (2017, s. 53) er datainnsamling "en systematisk prosess for å innhente, bearbeide og analysere informasjon og data". Grønmo (2016, s. 38) definerer datainnsamling som "den prosessen hvor man samler inn informasjon om en gitt problemstilling eller forskningsspørsmål".

Datainnsamling kan gjennomføres på ulike måter og med ulike teknikker. Bowen (2009, s. 89) skiller mellom primærdata og sekundærdata, hvor primærdata er data som er samlet inn spesifikt for den aktuelle undersøkelsen, mens sekundærdata er data som allerede eksisterer og som kan benyttes på nytt.

Innenfor samfunnsvitenskapen kan datainnsamling gjøres ved hjelp av en rekke metoder og teknikker, som for eksempel spørreskjemaer, observasjoner, dokumentanalyser, intervjuer og fokusgrupper (Tjora 2018, s. 54). Grønmo (2016, s. 39) påpeker også at det kan være hensiktsmessig å kombinere ulike metoder for å få et mer helhetlig bilde av det fenomenet som undersøkes.

Videre påpeker Tjora (2018, s. 57) at det er viktig å være bevisst på valg av datainnsamlingsmetode i forhold til forskningsspørsmålet og problemstillingen som undersøkes. Det er også viktig å tenke gjennom hvordan dataene skal samles inn, hvem som skal samles inn fra, og hvilke etiske hensyn som må tas underveis i prosessen. Samlet sett kan man si at datainnsamling i samfunnsvitenskapen er en systematisk prosess for å innhente informasjon og data, som kan gjennomføres på ulike måter og med ulike teknikker avhengig av forskningsspørsmålet og problemstillingen som undersøkes. Det er viktig å være bevisst på valg av metode, og å ta hensyn til etiske hensyn underveis i prosessen.

4.3 Dokumentanalyse

I boken "Samfunnsvitenskapelige metoder" beskriver Sigmund Grønmo (2016) kvalitativ dokumentanalyse som en metode for å undersøke skriftlige eller andre former for dokumenter med det formål å trekke ut meningsinnhold og strukturelle forhold fra datamaterialet. Dette kan omfatte alt fra offisielle dokumenter til brev og notater (Grønmo 2016, s. 129). Grønmo påpeker også at en kvalitativ dokumentanalyse krever en nøye og grundig lesning av dokumentene, og at den kan være nyttig for å undersøke komplekse eller sensitive temaer (Grønmo 2016, s. 131 og 134). Men det er også viktig å være oppmerksom på begrensninger og fallgruver, som seleksjonsbias og usikkerhet om dokumentene gir et fullstendig og objektivt bilde av virkeligheten (Grønmo 2016, s. 135-136).

For å gjennomføre en god dokumentanalyse i statsvitenskap, anbefales følgende fremgangsmåte: identifisere relevante dokumenter, samle og organisere dokumentene, lese dokumentene nøye, kode og kategorisere dokumentene, tolke og analysere dokumentene og presentere funnene (Bowen, 2009).

Når det gjelder å undersøke Barentssamarbeidets utvikling de siste 30 årene, kan dokumentstudie brukes som en datainnsamlingsmetode. Bowen (2009) beskriver dokumentstudie som en metode for å samle inn data fra ulike typer dokumenter, inkludert offentlige rapporter og avtaler. Fordelene ved dokumentstudie inkluderer en omfattende oversikt over dokumenter og muligheten til å undersøke utviklingen over en lengre tidsperiode. Ulempene inkluderer mangler eller feilinformasjon i dokumentene og

vanskeligheter med å evaluere deres representativitet for virkeligheten. For å øke reliabilitet og validitet, anbefaler Bowen å bruke flere kilder og kritisk evaluere dokumentene (Bowen, 2009).

Kirkenes erklæringene ble analysert ved hjelp av matrise, mens nordområdemeldingen ble kategorisert og satt inn i en oversikt. Videre ble det luket ut hva som var relevant av informasjon til oppgaven før det ble satt i kontekst i drøftingsdelen.

4.4 Intervju som metode

Intervju er en av de mest brukte datainnsamlingsmetodene i samfunnsvitenskapelig forskning, spesielt innen kvalitativ metode (Tjora 2017, s. 137). Ifølge Tjora (2017 s. 139) er intervju en målrettet og systematisk kommunikasjonsprosess mellom en eller flere forskere og en informant eller informanter, med formål om å samle inn data om spesifikke temaer eller forskningsspørsmål. Intervjuet kan være strukturert eller ustrukturert, avhengig av hvilken type informasjon som ønskes samlet inn, og kan variere fra enkle spørsmål til mer komplekse samtaler (Grønmo 2016, s. 51).

Intervju som metode kan gi dybdeinformasjon om informantenes erfaringer, meninger og synspunkter om et spesifikt emne (Bowen 2017, s. 129). I tillegg kan intervjuer være nyttige for å samle inn data om sensitive eller private temaer, da informantene kan føle seg mer komfortable med å dele informasjon ansikt til ansikt med en forsker enn å svare på et spørreskjema eller en spørreundersøkelse (Tjora 2017, s. 141). Intervjuer kan også brukes til å få innsikt i informantenes atferd og handlinger i ulike situasjoner (Grønmo 2016, s. 52).

For å sikre at datainnsamlingen fra intervjuer er pålitelig og gyldig, er det viktig å ha en klar forskningsdesign og å gjennomføre intervjuene på en systematisk og standardisert måte (Bowen 2017, s. 131). Det er også viktig å vurdere og håndtere eventuelle påvirkninger og fordommer som forskeren kan ha i møte med informantene (Tjora 2017, s. 145).

I tillegg til å samle inn data, kan intervjuer også brukes som en måte å validere og utvikle teorier på. Ved å analysere og tolke informantenes svar, kan forskeren identifisere nye temaer

eller sammenhenger som kan bidra til å utvikle teorier og forklaringsmodeller (Grønmo 2016, s. 54).

Samlet sett gir intervjuer som metode i samfunnsvitenskapen en mulighet til å samle inn dypere og mer omfattende data enn mange andre datainnsamlingsmetoder, og kan bidra til å utvikle en mer helhetlig forståelse av sosiale fenomener og komplekse sammenhenger.

Min tilnærming til intervju som metode

Jeg valgte et overordnet perspektiv på tilnærming til intervjuene, og ønsket derfor å intervju personer med bred og lang erfaring innen politisk- og samarbeids- relatert erfaring knyttet til Barentssamarbeidet. For å finne passende intervjuobjekter utarbeidet jeg en matrise med seks potensielle kontaktpersoner. Kvaliteten på intervjuene var viktigere enn antall intervjuobjekter, og av ulike årsaker som tilgjengelighet og nåværende arbeidssted, endte jeg opp med to meget gode kandidater som takket ja til intervjuer.

Intervjuguide

Jeg utarbeidet en semistrukturert intervjuguide med åpne spørsmål ble utarbeidet, som samtidig ga rom for å gå i dybden på spørsmål og svar for å utforske respondentenes bakgrunn og meninger, samt rom for oppfølgingsspørsmål underveis. Dette for å understreke viktigheten av å ta bevisste valg som forsker, og å ha faglige og etiske begrunnelser for valgene som tas i forskningsprosessen.

Planlegging og gjennomføring av intervju

Jeg opplevde intervjuene som en utforskende og informativ prosess for meg som forsker. Gjennom interaksjonen med informantene fikk jeg innsikt i informantenes menneskelige perspektiv og deres syn på problemstillingen i masteroppgaven. Dynamikken i intervjuene var god og skapte en skapende prosess som bidro til å belyse problemstillingen på en tilfredsstillende måte. Selv om intervjuet ikke kan gjenskapes, kan det bekreftes gjennom en transkripsjon av intervjuet.

Jeg innledet alle intervjuene ved å presentere meg selv og mitt ståsted som student. Jeg forklarte at intervjuene ville bli tatt opp på lydbånd og transkribert senere. Jeg ga også beskjed om at intervjuene ikke skulle inneha persondata, og at data ville bli behandlet konfidensielt og

at sitater ville bli brukt i oppgaven på en måte som ikke gjorde det mulig å identifisere verken intervjuobjekt eller kommune.

Under intervjuene opplevde jeg at informantene svarte ærlig og at dialogen var svært god. Det viste seg at det i liten grad var behov for hjelpespørsmål da intervjuobjektene selv kom inn på de fleste spørsmålene.

Intervjuobjektene ga uttrykk for at de fant temaene i oppgaven svært interessante og relevante. Samlet sett bidro samspillet mellom meg og intervjuobjektene til en utforskende og informativ prosess som bidro til å belyse problemstillingen i masteroppgaven på en grundig måte.

Intervjuene varte i ca 60 minutter hver. Som følge av geografi ble intervjuene gjennomført på Teams.

Bearbeiding av intervjumateriale

Etter intervjuene ble lydfilen transkribert og deretter slettet. Lydfilen ble oppbevart på min Iphone, med kodelås, inntil jeg i løpet av kort tid fikk transkribert lydfilen. Lydfilen ble så slettet, og det transkriberte intervjuet ble oppbevart på min datamaskin med passordbeskyttelse på dokumentet.

Selve transkriberingen ble gjennomført ved hjelp av automatiske verktøy i Word for å spare tid. Jeg gikk så gjennom det transkriberte materialet for å forsikre meg om at det var i tråd med lydfilen. Jeg tilførte kommentarer der jeg mente det var informasjon som jeg oppfattet at informanten ga uttrykk for, men som ikke nødvendigvis kom til uttrykk gjennom transkriberingen. Dette kunne være oppgitthet, entusiasme og engasjement for de ulike områdene.

Jeg gjennomførte også en manuell analyse av innsamlet data, og mener det har vært avgjørende for å kunne trekke konklusjoner og besvare forskningsspørsmålene på en grundig og pålitelig måte. Som ledd i etterarbeidet av intervjuene lagde jeg en oversikt over svarene til intervjuobjektene for å lettere kunne trekke ut essensen i det de svarte, samt å hente ut viktige områder/sitater som jeg ønsket å bruke i drøftingsdelen av masteroppgaven.

Metoderefleksjon

Metoderefleksjon etter intervjuer er en viktig del av kvalitativ forskning, deriblant reflektere over informasjonen som ble frembrakt i intervjuet for å sikre at forskningen er valid og pålitelig.

Etter intervjuene var det viktig for meg å reflektere over hvordan intervjuene ble gjennomført. Jeg opplevde at jeg klarte å opprette en god relasjon med informantene, og at de ga et representativt bilde av det jeg ønsket å undersøke og innhente informasjon om. Jeg erfarte at vi fikk gode diskusjoner, og at det kom opp noen utsagn og betraktninger fra informantene som ga meg ny innsikt i studien.

Som del av refleksjonen var det naturlig å stille spørsmål ved om jeg skulle tilstrebet å få flere intervjuer med relevante personer. Dette kunne jeg konkludere med at hadde vært ønskelig, men som følge av forhold jeg ikke rår over var det to informanter som kunne stille til intervju. Hadde jeg hatt lengre tid på oppgaven kunne jeg henvendt meg til andre aktuelle instanser for å rekruttere informanter. Dette tar jeg med meg til eventuelle senere arbeider om tematikken.

Samlet sett har metoderefleksjon etter intervjuer gitt meg verdifull innsikt i hvordan jeg kan forbedre forskningsprosjekter og sikre at forskningsresultatene er pålitelige og valide.

4.5 Matrise

Grønmo (2016, s. 242-243) beskriver matriser som en nyttig teknikk for å systematisere og analysere kvalitative data. Han skriver at matriser kan brukes til å samle inn og organisere data, og at de kan hjelpe forskeren med å identifisere mønstre og sammenhenger mellom ulike variabler. Matriser kan også være nyttige for å presentere data på en oversiktlig og strukturert måte.

Men Grønmo (2016) advarer samtidig om at matriser kan føre til en overforenkling av komplekse data og til en reduksjon av nyansene i materialet (Grønmo 2016, s. 242-243). Han anbefaler derfor å bruke matriser som et supplement til andre analyseteknikker, og ikke som en erstatning for en grundig og reflektert dataanalyse.

En matrise i samfunnsvitenskapen er en tabell som brukes til å organisere og analysere data på en systematisk måte. Ifølge Neuman (2014, s. 326) brukes matriser ofte for å sammenligne og kontrastere data, og de kan også brukes til å oppsummere funn fra ulike kilder.

Matriser kan være spesielt nyttige i dokumentanalyse, der forskere kan organisere og kategorisere data fra dokumenter på en effektiv måte. Matriser kan også brukes til å støtte opp under intervjuer, for eksempel ved å organisere og sammenligne svar fra ulike respondenter (Neuman 2014, 327).

En matrise kan være nyttig i samfunnsvitenskapen fordi den gir en strukturert og systematisk tilnærming til dataanalyse. Ved å bruke en matrise kan forskere organisere data på en klar og oversiktlig måte, noe som kan gjøre det enklere å analysere og tolke funnene. Matriser kan også hjelpe forskere med å identifisere sammenhenger og relasjoner mellom ulike variabler, og de kan gi en visuell representasjon av funnene som kan være nyttig i presentasjonen av resultatene.

Kategorier

I boken "Samfunnsvitenskapelige metoder" gir Sigmund Grønmo en grundig forklaring på kategoriseringsprosessen i dokumentanalyser (Grønmo 2016, s. 131). Grønmo påpeker at denne prosessen innebærer å gruppere tekstfragmenter som omhandler samme tema eller konsept, og at det finnes ulike tilnærminger til hvordan dette kan gjøres. En vanlig tilnærming er kvalitativ innholdsanalyse, der forskeren leser gjennom materialet og trekker ut meningsinnhold og strukturelle forhold som kan bidra til å beskrive og forklare forskningsproblemet (Grønmo 2016, s. 131).

I denne prosessen kan forskeren benytte seg av ulike former for kategorier eller temaer, og det er viktig at kategoriseringen er systematisk og pålitelig. Grønmo (2016) understreker at kategoriseringen ofte innebærer en iterativ prosess, hvor forskeren går tilbake og justerer kategoriene etter hvert som analysen utvikler seg (Grønmo 2016, s. 132). For å sikre at kategoriseringen er så objektiv som mulig, kan det være nyttig å bruke kodebøker eller andre former for standardiserte kategorier (Grønmo 2016, s. 132).

Men Grønmo (2016) påpeker samtidig at kategoriseringen alltid vil være preget av forskerens subjektive tolkning og forståelse av materialet, og dette kan påvirke resultatene av analysen

(Grønmo 2016, s. 132). Derfor er det viktig å være åpen for alternative tolkninger og å søke etter variasjon og variasjonsmuligheter i materialet.

4.6 Validitet og reliabilitet

Validitet og reliabilitet er sentrale begreper innen samfunnsvitenskapelige metoder som brukes til å vurdere kvaliteten på forskningsresultatene (Tjora 2017, s. 73). Validitet viser til graden av nøyaktighet og gyldighet i forskningsresultatene, mens reliabilitet handler om graden av pålitelighet og konsistens i resultatene over tid og mellom forskere og studier.

Det er flere metodeproblemer som kan oppstå når det gjelder validitet og reliabilitet, for eksempel:

- Målefeil: Dette kan oppstå når forskningsdataene ikke fanger opp det som skal måles på en nøyaktig måte. For å unngå dette kan forskere bruke flere forskjellige kilder til data og triangulere resultatene for å sikre nøyaktighet og gyldighet (Grønmo 2016, s. 96).
- Utvalgsfeil: Dette kan oppstå når utvalget av deltakere eller data ikke er representativt for den populasjonen som skal studeres. For å unngå dette kan forskere bruke tilfeldig utvalg og inkludere et tilstrekkelig antall deltakere for å øke validiteten og reliabiliteten i resultatene (Bowen, 2009, s. 92).
- Forskerbias: Dette kan oppstå når forskeren har en skjult agenda eller påvirkning som påvirker forskningsresultatene. For å unngå dette kan forskere bruke flere forskjellige metoder for datainnsamling og inkludere deltakere med forskjellige perspektiver for å sikre objektivitet og nøyaktighet (Tjora, 2017, s. 91).

For å unngå eller løse disse metodeproblemene kan forskere bruke flere strategier, som for eksempel å gjennomføre en pilotstudie for å teste metoden før den brukes på hovedstudien, gjennomføre intervjuguider og spørreskjemaer på forhånd for å sikre validitet og reliabilitet, og bruke flere forskjellige kilder til data for å triangulere resultatene og sikre nøyaktighet og gyldighet (Grønmo 2016, s. 102). Det er også viktig at forskere gjør en grundig analyse og tolkning av resultatene og inkluderer refleksivitet og kritisk tenkning i hele forskningsprosessen for å øke validiteten og reliabiliteten i forskningsresultatene (Bowen 2009, s. 97).

Oppsummert

I metodedelen av oppgaven har jeg valgt å bruke en kvalitativ tilnærming som omfatter både dokumentanalyse og intervju som datainnsamlingsmetoder. Dokumentanalyse brukes til å samle inn data fra relevante offentlige dokumenter og rapporter, mens intervju brukes til å samle inn data fra nøkkelinformanter som har relevant kunnskap om emnet.

Dataene blir analysert ved å utvikle en matrise basert på kategorier som vil bli identifisert under analyseprosessen. Validitet og reliabilitet vil bli sikret ved å bruke en pålitelig og grundig analyseprosedyre der jeg vurderer dataene uavhengig av hverandre.

5.0 Dokumentanalyse

I denne delen av oppgaven skal jeg presentere dokumentstudien av Kirkenes erklæringene.

5.1 Kirkenes-erklæringene

Kirkenes-erklæringen er en avtale som ble undertegnet av de nordiske landene (Norge, Sverige, Finland og Danmark) og Russland i Kirkenes i 1993. Erklæringen legger grunnlaget for det som i dag er kjent som Barentssamarbeidet, og den er et viktig dokument for samarbeidet mellom de nordiske landene og Russland. Erklæringen inneholder tre hovedmålsettinger som ligger i bunnen for samarbeidet: normalisering, stabilisering og regionalisering.

Normalisering, Stabilisering og regionalisering

Normalisering, stabilisering og regionalisering er de tre hovedmålsettingene i Kirkenes-erklæringen som danner grunnlaget for Barentssamarbeidet.

Normalisering refererer til etableringen av forbindelser mellom de nordiske landene og Russland som ligner de nordiske landenes forbindelser med vesteuropeiske stater. Ifølge Norges offisielle nettside for Barentssamarbeidet skal normaliseringen bidra til å skape et mer stabilt samarbeid med Russland, og styrke det økonomiske samarbeidet i Barentsregionen (Regjeringen 2021). Normalisering ble også nevnt i den opprinnelige Kirkenes-erklæringen fra 1993, hvor målet var å "etablere et samarbeid som ligner samarbeidet mellom de nordiske land og mellom de nordiske land og Vest-Europa" (Barentssekretariatet 1994).

Stabilisering refererer til Barentssamarbeidets rolle i å fremme samarbeid og stabilitet i regionen. Dette innebærer å motvirke og redusere militær spenning, samt å redusere og fjerne trusler mot miljøet og det store gapet i levestandard mellom nordisk og russisk side (Barentssekretariatet 1994). Som beskrevet på Barentssekretariatets nettside, fokuserer stabilisering også på å fremme stabilitet i den videre europeiske omformingen.

Regionalisering refererer til Barentssamarbeidets mål om å skape et multilateralt rammeverk for regionalt samarbeid som kan engasjere stater både i og utenfor regionen, samt fremme stabilitet og knytte Barentsregionen til den videre europeiske omformingen

(Barentssekretariatet 1994). Som beskrevet på Barentssekretariatets nettside, er regionalisering i Barentssamarbeidet en viktig faktor for å fremme utviklingen av regionen, både økonomisk og sosialt (Barentssekretariatet 1994).

Det er viktig å diskutere Kirkenes-erklæringen fordi det var både begynnelsen på samarbeidet, men også fortsettelsen på samarbeidet. Kirkeneserklæringen fra 1993 ble ikke erstattet av den fra 2013. Kirkeneserklæringen fra 2013 var et tillegg til den opprinnelige erklæringen og ble signert for å markere 20-årsjubileet for den første erklæringen. Begge erklæringene er fortsatt gyldige og representerer viktige prinsipper for samarbeidet mellom Norge, Russland, Finland og Sverige i Barentsregionen.

Kategori	Kirkenes-erklæringen 1993	Kirkenes-erklæringen 2013
Normalisering	Vi vil arbeide for å normalisere forholdet mellom våre land.	Vi vil styrke vår felles innsats for å utvikle gode naboforhold og samarbeide om å løse grenseoverskridende miljøutfordringer, inkludert radioaktiv forurensning fra nedlagte anlegg og deponier.
Stabilisering	Vi vil styrke freden gjennom å stabilisere de politiske forhold mellom våre land.	Vi vil arbeide for å styrke fred, stabilitet og velstand i Barentsregionen.
Regionalisering	Vi vil arbeide for en positiv regional utvikling og for å bedre levekårene i landsdelen.	Vi vil styrke samarbeidet innenfor en rekke områder som er viktige for den regionale utviklingen og økonomisk veksten i Barentsregionen.
Samarbeid	Vi vil arbeide for å øke samarbeidet mellom våre land på alle nivåer.	Vi vil styrke vårt omfattende samarbeid på alle nivåer.

Figur 2 - Kirkeneserklæringen 1993 og 2013 (Barentssekretariatet 1994) (Regjeringen 2022)

Som tabellen viser, er det flere likheter mellom de to erklæringene, spesielt når det gjelder målet om å normalisere og stabilisere forholdene mellom landene og samarbeide om å løse miljøproblemer. Men det er også noen forskjeller, for eksempel at Kirkeneserklæringen fra 2013 legger større vekt på å styrke fred, stabilitet og velstand i Barentsregionen og samarbeid på alle nivåer. Samt ett større fokus på miljøutfordringer som har blitt ett voksende tema med årene.

Den første Kirkenes-erklæringen ble signert i 1993 og la grunnlaget for det som senere skulle bli Barentssamarbeidet. Erklæringen la vekt på samarbeid på tvers av landegrensene i nord, og understreket betydningen av et bredt samarbeid innenfor ulike områder som næringsliv, kultur, miljø og samfunnsliv (Barents secretariat 2021). Ifølge erklæringen skulle samarbeidet bygges på likeverd, åpenhet, tillit og respekt for hverandres suverenitet (Regjeringen 2021).

Den andre Kirkenes-erklæringen ble signert i 2013 og markerte 20-års jubileet for det første møtet i Barentsrådet i 1993. Erklæringen la vekt på betydningen av et nært samarbeid mellom regionene og landene i Barentsregionen, og understreket betydningen av å ta vare på regionens naturressurser og miljø (Regjeringen 2021). I tillegg skulle samarbeidet innenfor områdene næringsliv, kultur, utdanning, helse, transport og infrastruktur styrkes (Barents secretariat 2021).

Selv om de to erklæringene har en del likheter, er det også noen forskjeller. Mens den første erklæringen fokuserte på et bredt samarbeid mellom regionene, vektla den andre erklæringen spesielt samarbeid innenfor spesifikke områder som næringsliv, kultur og helse. I den andre erklæringen ble det også vektlagt mer på å ta vare på regionens naturressurser og miljø enn i den første erklæringen. En annen forskjell mellom de to erklæringene er at den andre erklæringen la større vekt på samarbeid mellom ulike sektorer og på tvers av landegrensene, mens den første erklæringen var mer opptatt av samarbeid mellom regionene i nord. Den andre erklæringen var også mer konkret i sin beskrivelse av hva samarbeidet skulle omfatte og hvilke konkrete tiltak som skulle gjennomføres.

Samtidig er det viktig å merke seg at begge erklæringene bygger på felles verdier som åpenhet, tillit og respekt, og at begge erklæringene understreker viktigheten av å bygge opp under samarbeidet på tvers av landegrensene i nord. Til tross for noen forskjeller i fokus og

innhold mellom de to Kirkenes-erklæringene, har begge erklæringene vært viktige for å legge grunnlaget for det tette samarbeidet mellom regionene og landene i

6.0 Drøfting

I denne delen av oppgaven skal problemstillingen, *Hvilken rolle har Barentssamarbeidet spilt i utviklingen av regionale og internasjonale relasjoner mellom Norge og Russland?* drøftes. Jeg vil benytte både litteratur og informasjon fra intervjuene i drøftingene.

I denne delen vil jeg drøfte utviklingen i Barentsregionen med fokus på delelinjen i Barentshavet, ungdomssamarbeid, helsesamarbeid og internasjonale relasjoner. Spesielt vil jeg se på de økte økonomiske investeringene i Barentssamarbeidet og vurdere om dette har ført til økt samarbeid og positive resultater for regionen. Jeg vil også se på innom det grenseoverskridende samarbeidet mellom Norge og Russland. Videre vil jeg se på forholdet mellom Barentssamarbeidet og NATO, samt drøfte konsekvensene av Russlands annektering av Krim og invasjonen av Ukraina for Barentssamarbeidet og de internasjonale relasjonene i regionen. Jeg vil presentere ulike synspunkter og diskutere hva som kan være de beste strategiene for å møte disse utfordringene og videreutvikle samarbeidet i Barentsregionen.

6.1 Liberalisme og realisme

I et realistisk perspektiv oppfattes krig og konflikt som det normale, mens fredsperioder betraktes som mer uvanlige. Dette skyldes det internasjonale systemets anarkiske trekk, som genererer usikkerhet og samarbeidsproblemer. Sett fra et realistisk synspunkt er sammenbruddet i Barentssamarbeidet ikke uventet.

Liberalismeperspektivet har lidd nederlag her, da invasjonen har skjedd tross for eksisterende interdepensjon og mange koblinger mellom partene. Selv energiavhengigheten mellom Russland og EU var ikke tilstrekkelig til å opprettholde samarbeid og leveranser. Derfor har liberalisme perspektivet i liten grad relevans og forklaringskraft i dag, til tross for at Barentssamarbeidet tidligere var basert på dette perspektivet.

Imidlertid kan man argumentere for at et slikt samarbeid basert på liberalistiske prinsipper bør opprettholdes kontinuerlig. Selv i perioder med lav spenning og ro er det viktig å fortsette samarbeidet, da det kan bidra til å forebygge fremtidige konflikter og styrke regionens

stabilitet. Å kaste regionale samarbeids initiativer i nord en gang for alle er derfor åpenbart ikke en god idé.

Samlet sett viser sammenbruddet i Barentssamarbeidet kompleksiteten og utfordringene ved å anvende realisme og liberalisme perspektiver for å forstå og forutsi internasjonale hendelser. Det understreker behovet for en helhetlig og dynamisk tilnærming som tar hensyn til flere faktorer og perspektiver.

6.2 Norges Russlandspolitikk

Den norske utenrikspolitikken og nordområdepolitikken legger stor vekt på forholdet til Russland. Målet er å opprettholde fred, stabilitet og forutsigbarhet, spesielt i nordområdene. Norges politikk overfor Russland tar sikte på å ivareta både norske interesser på bilateralt nivå og våre sikkerhetspolitiske behov (Det kongelige utenriksdepartementet 2020-2021, 26). Denne tilnærmingen erkjenner betydningen av å opprettholde gode relasjoner med Russland for å sikre stabilitet og trygghet i nordområdene. Ved å håndtere forholdet på en balansert måte, søker Norge å fremme dialog og samarbeid samtidig som man tar hensyn til nasjonale interesser og sikkerhetshensyn.

Ivaretagelsen av norske interesser bilateralt betyr at Norge søker å fremme samarbeid og utvikle gjensidig fordelaktige relasjoner med Russland. Dette inkluderer områder som økonomi, handel, energi, miljøvern, grenseoverskridende samarbeid og kulturell utveksling. Ved å bygge opp tillit og gjensidig respekt mellom partene, søker Norge å oppnå stabilitet og forutsigbarhet i sitt forhold til Russland.

Samtidig tar Norge også hensyn til sine sikkerhetspolitiske behov. Dette innebærer å være årvåken og ha god situasjonsforståelse i møte med russiske militære moderniseringer og aktiviteter i nordområdene. Norge opprettholder retten og plikten til å beskytte sine interesser og sikkerhet, og dette tas i betraktning i utformingen av politikken overfor Russland. Drøftelsen av denne politikken viser at Norge har en pragmatisk tilnærming til Russland. Gjennom en balansert tilnærming som tar hensyn til både samarbeid, norske interesser og sikkerhetshensyn, søker Norge å opprettholde fred, stabilitet og forutsigbarhet i nordområdene (Det kongelige utenriksdepartementet 2020-2021).

Artikkelen "Norge og Russland: Tilbake til normaltilstand" av Lars Rowe og Geir Hønneland tar for seg utviklingen i forholdet mellom Norge og Russland etter en periode med politisk spenning som fulgte etter Russlands annektering av Krim i 2014 . Forfatterne argumenterer for at Norge og Russland har gått tilbake til en mer normal tilstand i forholdet, etter at det har vært en gradvis avspenning mellom de to landene (Hønneland og Rowe 2010, s. 1).

Artikkelen peker på en rekke faktorer som har bidratt til denne utviklingen, inkludert økt dialog og samarbeid på flere områder, inkludert fiskeri, miljøvern og energi. Forfatterne påpeker også at det har vært en gradvis normalisering av det militære forholdet mellom Norge og Russland, selv om det fortsatt er noen utfordringer knyttet til sikkerhet og forsvar (Hønneland og Rowe 2010, s. 2).

De argumenterer for at det er viktig å fortsette dialogen og samarbeidet mellom de to landene, spesielt i lys av den økte geopolitiske usikkerheten i regionen. Artikkelen tar også for seg noen av de politiske og økonomiske forskjellene mellom Norge og Russland, og hvordan dette kan påvirke samarbeidet mellom de to landene (Hønneland og Rowe 2010, s. 2).

Forfatterne peker på at det er viktig å forstå disse forskjellene og å finne måter å håndtere dem på for å sikre at samarbeidet kan fortsette å utvikle seg positivt (Hønneland og Rowe 2010, s. 3).

Artikkelen beskriver hvordan norsk russlandspolitikk har gått fra en relativt positiv og samarbeidsorientert linje på 1990-tallet, til en mer kritisk og avventende holdning på 2000-tallet, til en gradvis normalisering etter 2014 (Hønneland og Rowe 2010, s. 1). Forfatterne argumenterer for at norsk russlandspolitikk i dag er preget av en forsiktig pragmatisk tilnærming, hvor det legges vekt på å opprettholde dialog og samarbeid på områder av felles interesse, samtidig som det er nødvendig å være årvåken og klar over utfordringene knyttet til sikkerhet og forsvar (Hønneland og Rowe 2010, s. 1 og 2).

Artikkelen peker også på at det er en viss uenighet og ulike syn innenfor norsk politikk når det gjelder forholdet til Russland, og at dette kan være en utfordring for å utforme en enhetlig og konsekvent politikk på området . Alt i alt argumenterer artikkelen for at Norge og Russland har beveget seg tilbake mot en mer normal tilstand i forholdet etter perioden med

politisk spenning, og at det er viktig å bygge videre på denne utviklingen for å sikre stabilitet og samarbeid i regionen (Hønneland og Rowe 2010, s. 3)

Norges forhold til Russland har alltid vært preget av en viss grad av spenning, men samtidig også av et ønske om å opprettholde dialog og samarbeid. Dette forholdet har blitt utfordret i løpet av de siste årene, spesielt etter annekteringen av Krimhalvøya i 2014.

Selv om samarbeidet med Russland er viktig for å opprettholde fred, stabilitet og forutsigbarhet i nordområdene, må Norge også være oppmerksom på sikkerhetspolitiske behov og bilaterale interesser. Politikken overfor Russland skal bidra til å opprettholde gode og konstruktive relasjoner, samtidig som den ivaretar norske sikkerhetspolitiske behov (Det kongelige utenriksdepartementet 2020-2021, 26).

6.3 Regionale relasjoner

I denne delen vil det bli sett på betydningen av regionale relasjoner og hvordan Barentssamarbeidet har bidratt til utviklingen av regionale relasjoner mellom Norge og Russland. Fokuset er på hvordan befolkningen i nord har blitt påvirket av samarbeidet mellom landene. Ungdomssamarbeid og helsesamarbeid er eksempler på vellykkede regionale samarbeid som har bidratt til regional vekst og utvikling.

En sentral observasjon er at Barentssamarbeidet har bidratt til å bygge tillit og forståelse mellom Norge og Russland. Samarbeidet har skapt en plattform for dialog og samhandling på tvers av grensene, og har muliggjort diskusjoner og handlinger som har redusert potensielle konflikter og spenninger i nordområdene. Gjennom felles prosjekter, samarbeidsinitiativer og møter på ulike nivåer har Norge og Russland etablert et mer omfattende og konstruktivt samarbeid.

«Norges formannskap i Barentsrådet 2019– 2021 har gitt en anledning til å revitalisere samarbeidet og sette dagsordenen for Barentsspørsmål. Gjennom formannskap prioriteringene helse, folk til folk og kunnskap har Norge bidratt til styrking av samarbeidet. Gjennom Norges formannskap har også ungdom blitt framhevet som viktig tema»

Utviklingen av regionen

Samhandlingen på tvers av grensene kommer nok best frem i Finnmark på grunn av den tette kontakt med nabolandet Russland, spesielt med regionene i Nordvest-Russland som Murmansk oblast og Arkhangelsk oblast. På grunn av den geografiske nærheten og grenseområdene har Finnmark et betydelig samarbeid og utveksling med Russland.

I intervjuene kommer det frem at begge informantene ser ut til å være enige om at samarbeidet i Øst-Finnmark har hatt en positiv innvirkning på utviklingen av regionen og innbyggerne. Informant 1 nevner spesielt betydningen av Barentssamarbeidet for kulturlivet og idrettslivet i Vardø og Vadsø, samt midler som har blitt gitt til å jobbe med Barentssamarbeidet. Dette har også påvirket befolknings migrasjonen fra Sør-Varanger. Videre refererer informant 1 til Nordområdemeldingen fra 2020, som understreker betydningen av Barentssamarbeidet for nordområdepolitikken.

I Nordområdemeldingen fra 2020-2021 kommer betydningen av folk-til-folk-samarbeid og grensekryssende kontakt i nordområdene. Den geografiske nærheten til Russland, Finland og Sverige har skapt muligheter for hyppige treffpunkter og interaksjoner mellom unge mennesker. Dette har ført til en utveksling av kultur, språk, tradisjoner og erfaringer, og har bidratt til en økt gjensidig forståelse og respekt. Ved å bryte ned barrierer og fordommer gjennom personlige møter og samarbeid, har folk-til-folk-samarbeidet i grenseområdene bidratt til å bygge tillit mellom vanlige folk. Denne tilliten er en viktig faktor for å fremme fred, stabilitet og samarbeid i regionen. Gjennom hyppig kontakt og deltakelse i felles aktiviteter har unge mennesker i nordområdene etablert nettverk og samarbeidsrelasjoner på tvers av landegrensene. Dette nettverket av relasjoner kan være verdifullt for fremtidig samarbeid innenfor ulike områder som næringsliv, utdanning, forskning og kultur. Folk-til-folk-samarbeidet og den økte kontakten mellom unge i grenseområdene har også hatt positive ringvirkninger for regional utvikling. Det har stimulert til økt turisme, handel og økonomisk aktivitet, og bidratt til utveksling av kunnskap og beste praksis mellom ulike samfunn ((Det kongelige utenriksdepartementet 2020-2021, 179)

Informant 2 på sin side understreker betydningen av det grunnleggende samarbeids- og kontakt fundamentet mellom menneskene i regionen. Samtidig påpeker vedkommende at det politiske aspektet har prøvd å skille dette fra hverandre. Informant 2 mener også at det er en bakdør inn til kontakt med Russland, og at samarbeidet har spilt en viktig rolle i å gjøre delelinjeavtalen mulig.

Forskjell på folk og politikk

Det er ca. 1550 km fra Oslo til Kirkenes, dette utgjør en ganske betydelig distanse som gjør at sentrum blir ganske fjernt i forhold til periferien. Politikken som blir satt i Oslo kan bli ganske fjern for folk som bor i Finnmark og generelt i Nord. Informant 2 trekker frem at;

«Jeg tror det er lurt å ta hensyn til aksene mellom Oslo og Kirkenes, fordi Oslo er veldig politisert og ser ikke nødvendigvis det samarbeidet som eksisterer i nord»

Videre har informant 2 et inntrykk av at deler av politikken støtter samarbeid i nordområdene bare fordi det er politisk korrekt, og for å få en bakdør inn til kontakt med Russland. Om dette sier Informant 2;

«Men det har vært sagt fra offisielt norsk hold at delelinjeavtalen ikke hadde vært mulig uten det samarbeidet som allerede eksisterer i nord. Jeg tror faktisk at slike ting har betydd noe for at det har vært mulig å få til en bedre kontakt mellom Norge og Russland».

En viktig dimensjon i nordområdepolitikken er styrkingen av byer, tettsteder og deres omland. Regjeringen legger vekt på å sikre at det bor folk i nord, og at samfunnene i nordområdene er sterke og robuste. Dette er av nasjonal, sikkerhetspolitisk betydning, og det er avgjørende å opprettholde et livskraftig og kompetent Nord-Norge (Det kongelige utenriksdepartementet 2020-2021, 24)

6.3.1 Delelinjen

Delelinjekonflikten mellom Norge og Russland pågikk i flere tiår og handlet om grensedragningen i Barentshavet og Polhavet. Begge landene hevdet å ha juridisk grunnlag for å utvide sin kontinentalsokkel inn i området, og dette skapte en konflikt.

Delelinjekonflikten har vært en kilde til spenning mellom Norge og Russland siden den ble et tema på 1970-tallet (Hønneland og Jensen 2008, s. 54). Siden den gang har de to landene forhandlet og søkt å finne en løsning på konflikten, men uten å komme til enighet. Hønneland og Rowe (2010, s. 45) mener at delelinjekonflikten kan sees i sammenheng med den økende interessen for ressurser og muligheter i Arktis. Begge landene ønsket å sikre sin tilgang til områdets naturressurser, inkludert olje og gass. Dette førte til at begge landene søkte å utvikle sin vitenskapelige og teknologiske kapasitet for å dokumentere kravene sine til områdene rundt Svalbard og øst for Finnmark.

Delelinjekonflikten har også påvirket samarbeidet mellom Norge og Russland i Barentsregionen (Hønneland 2016, s. 115). Konflikten har skapt mistillit og spenning mellom landene, og dette har påvirket samarbeidet på områder som handel, kultur og miljøvern. Hønneland mener likevel at samarbeidet mellom landene fortsatt er viktig, og at det er viktig å finne en løsning på konflikten for å sikre stabilitet og samarbeid i regionen.

Delelinjekonflikten involverer også internasjonale lover og avtaler. Norge og Russland har begge ratifisert FNs havrettskonvensjon, som gir regler for kontinentalsokkelen og fastsetter kravene til dokumentasjon og vitenskapelig begrunnelse for å utvide grensene (Hønneland 2016, s. 118). Begge landene har også ratifisert Svalbardtraktaten, som gir Norge suverenitet over Svalbard, men samtidig gir andre land visse rettigheter til å utnytte øygruppens ressurser. Konflikten om delelinjen er derfor kompleks og involverer både juridiske, økonomiske og politiske spørsmål.

Det er verdt å merke seg at begge intervjuobjektene ser ut til å være enige om at samarbeidet har hatt en positiv effekt på regionen. Det er imidlertid ulike synspunkter på årsakene til denne effekten og hva som har vært spesielt viktig.

Basert på disse kildene kan vi konkludere med at samarbeidet i Øst-Finnmark og Barentssamarbeidet generelt har hatt en betydelig innvirkning på utviklingen av regionen og innbyggerne. Samarbeidet har bidratt til å bygge tillit mellom Norge og Russland, utvikle en bærekraftig økonomi og styrke kulturlivet og idrettslivet i regionen. Dette har igjen påvirket befolknings migrasjonen og gjort delelinjeavtalen mulig

6.3.2 Ungdomssamarbeid

Barents ungdomssamarbeid er et viktig nettverk for ungdomsorganisasjoner i Barentsregionen. Gjennom jevnlig internasjonale møter og utvekslingsprogrammer for ungdom har dette samarbeidet bidratt til å bygge broer mellom ungdom fra ulike kulturer og øke forståelse og toleranse (Regjeringen 2021). Samarbeidet har eksistert i flere tiår, og har skapt et sterkt fellesskap mellom ungdomsorganisasjonene i regionen. Gjennom utvekslingsprogrammer og andre aktiviteter har ungdommene fått mulighet til å oppleve andre kulturer og tradisjoner, samtidig som de har fått mulighet til å dele sin egen erfaring og kunnskap med andre (Barents Secretariat u.d.).

Barents ungdomssamarbeid har også vært med på å styrke ungdomsorganisasjonenes innflytelse og engasjement i samfunnsdebatten. Gjennom samarbeidet har ungdommene fått mulighet til å utvikle sine organisatoriske ferdigheter og lære om demokrati og medborgerskap på en praktisk måte (Barents Secretariat u.d.). Samarbeidet har også ført til at ungdomsorganisasjonene har kunnet påvirke politikken i regionen på en mer aktiv måte. Ungdomsrepresentanter har blitt invitert til å delta i politiske møter og prosesser, og har dermed hatt mulighet til å påvirke beslutningene som tas på et regionalt nivå (Barents Secretariat u.d.).

I Nordområdemeldingen fra 2020 fremhever regjeringen betydningen av å støtte internasjonale nettverk og programmer som legger til rette for samarbeid mellom unge mennesker på tvers av landegrensene i nord. Dette bidrar til utvikling av kunnskap, relasjoner og tillit til fremtiden. Regjeringen har også, gjennom årenes løp, uttrykt ønske om å videreutvikle mulighetene for kontakt og samarbeid mellom ungdom, blant annet gjennom Barentssamarbeidet (Det kongelige utenriksdepartementet 2020-2021).

Støtten til internasjonale nettverk og programmer som fremmer samarbeid mellom unge mennesker er viktig av flere grunner. Den kanskje viktigste grunnen, er at dette gir unge mennesker muligheten til å utvide sin horisont, få nye perspektiver og utvikle et globalt tankesett. Gjennom samarbeid med jevnaldrende fra andre land i nordområdene kan ungdommer lære om kultur, språk, tradisjoner og utfordringer som eksisterer i ulike samfunn.

Dette bidrar til å utvikle deres kunnskap om og forståelse for mangfoldet og kompleksiteten i nordområdene (Det kongelige utenriksdepartementet 2020-2021, 54)

Videre er samarbeid mellom unge mennesker viktig for å bygge relasjoner og tillit på tvers av landegrensene. Når ungdommer fra ulike land samarbeider, oppstår det ofte vennskap og gjensidig respekt. Dette kan skape et fundament for fremtidig samarbeid og dialog mellom landene. Ved å involvere unge mennesker i samarbeidet styrkes også deres eierskap til, og engasjement, i nordområdene, noe som er viktig for å sikre en bærekraftig utvikling i regionen. Barentssamarbeidet spiller en spesielt viktig rolle i å fremme kontakt og samarbeid mellom ungdom i nordområdene.

Dette regionale samarbeidet involverer Russland, Norge, Sverige og Finland, og har lagt vekt på kulturutveksling, ungdomssamarbeid og utdanningssamarbeid. Gjennom Barentssamarbeidet har unge mennesker fått muligheten til å delta i ulike aktiviteter og prosjekter som har bidratt til å bygge broer mellom landene og fremme gjensidig forståelse. Det er viktig å merke seg at støtten til slike nettverk og programmer ikke bare handler om politisk korrekthet eller muligheten for fremtidig kontakt med Russland. Det handler om å investere i ungdom som fremtidens ledere og ambassadører for fred og samarbeid i nordområdene. Ved å gi ungdommene muligheten til å lære, samarbeide og knytte bånd på tvers av landegrensene, bidrar regjeringen til å bygge en mer inkluderende og samarbeidsorientert region for fremtiden.

Begge informantene trekker frem ungdomssamarbeid som svært viktig. Informant 2 vil trekke frem Barents Games. Hen sier at Barents Games er et flott samarbeidsprosjekt der idrettsungdom fra de nordiske landene deltar i konkurranser på tvers av grensene. Deltakerne får muligheten til å møte ungdom fra andre land og konkurrere med dem, og det gir en verdifull opplevelse av kulturell utveksling og samarbeid. Gjennom årene har Barents Games opparbeidet seg betydelig erfaring og kunnskap, og arrangementet bidrar til å styrke båndene mellom de nordiske landene. Videre sier informant 2 at;

“Arctic Skills” er et annet imponerende prosjekt som fokuserer på unge lærlinger og faglærte fra videregående skoler. Her konkurrerer de om å bli best innen ulike fagområder som frisøryrket, sveising, rørlegging, elektrikerfaget og mer. Dette

prosjektet er rettet mot næringslivet, og det bidrar til å fremme arbeidsmobilitet på tvers av landegrensene. Dette er spesielt viktig i regioner og sektorer hvor det er mangel på arbeidskraft. "Arctic Skills" bidrar derfor til å styrke kompetansen og samarbeidet innenfor disse yrkene og legger grunnlaget for et mer dynamisk og mobilt arbeidsmarked."

Informant 1 trekker frem at det hen synes har kommet best ut av Barentssamarbeidet er at det har ført til;

"En generasjon med ungdom både i Russland og Norge som har blitt mer åpne og forståelsesfulle for hverandre gjennom kulturutveksling, idrettsstevner og felles arrangementer. Mange har lært seg språk og har kunnet bidra til dialog og forståelse mellom landene."

Informant 2 trekker frem at det er viktig å la ungdom bli involvert i arbeid og prosjekter som Barents Games og Arctic skills;

"Da det gir dem verdifulle erfaringer og ferdigheter som vil være nyttige for dem i fremtiden." "Vi må begynne med å involvere ungdom og la dem bli en del av disse samarbeidsprosjektene for å bygge opp under et sterkere og mer samarbeidsorientert nordområde."

I sum har Barents ungdomssamarbeid bidratt til å styrke samholdet mellom ungdommer fra ulike kulturer og nasjonaliteter i Barentsregionen, samtidig som det har vært med på å øke ungdomsorganisasjonenes innflytelse i samfunnsdebatten og politikken på regionalt nivå. Det er også blitt gjort tiltak for at ungdomssamarbeidet skal være minst mulig påvirket av krig og sanksjoner, da det i fremtiden vil være ungdommen som skal videreføre tradisjoner om samarbeid og dialog.

6.3.3 Helsesamarbeid

Flere av de mest vellykkede samarbeidene har vært innenfor helse. Det er blitt gjennomført flere gode samarbeid mellom sykehus og institusjoner på kryss av grensene, både forskning og utveksling av kunnskap og personell.

Avtalen mellom Norge og Russland om etablering av et norsk-russisk samarbeidsprogram på helseområdet, signert den 24. november 1994, har som hensikt å fremme samarbeidet mellom de to landene innenfor helseområdet. Avtalen etablerer et program for samarbeid mellom helsemyndighetene i Norge og Russland, med sikte på å øke kunnskapen om helseforhold og utveksle erfaringer og informasjon om helsevesenet i de to landene.

Programmet omfatter samarbeid innenfor områder som forebygging og behandling av sykdommer, inkludert smittsomme sykdommer og kroniske sykdommer, rehabilitering, helsefremmende arbeid, helsevesenets organisering og ledelse, og medisinsk utdanning og forskning (Det kongelige utenriksdepartementet 2020-2021, 68)

Avtalen fastsetter at samarbeidet skal foregå gjennom utveksling av informasjon og erfaringer, utvikling av felles prosjekter og programmer, og gjennom samarbeid mellom forskningsinstitusjoner og helseinstitusjoner i de to landene. Det skal også opprettes en norsk-russisk arbeidsgruppe for å koordinere og overvåke samarbeidet.

Videre fastsetter avtalen at hvert land skal dekke kostnadene for sine egne aktiviteter innenfor programmet, men at det kan gis støtte fra internasjonale organisasjoner og finansieringskilder. Samarbeidet skal evalueres årlig, og det skal utarbeides rapporter om samarbeidet til de respektive helsemyndighetene. Formålet med avtalen er å bidra til å styrke helsevesenet i både Norge og Russland, og å øke kunnskapen og forståelsen av helseforhold i begge landene. Dette kan for eksempel føre til økt kompetanse og erfaring for helsepersonell, bedre forebygging og behandling av sykdommer, og økt forskningssamarbeid mellom Norge og Russland innenfor helseområdet (Det kongelige utenriksdepartementet 2020-2021, 68)

En av institusjonene som har vært involvert i samarbeidet er Senter for internasjonal helse ved Universitetet i Bergen. En studie fra 2009 undersøkte samarbeidet mellom Universitetet i Bergen og en rekke russiske institusjoner, deriblant First Moscow State Medical University, Russian State Medical University og St.Petersburg State Medical University, innenfor rammen av samarbeidsprogrammet. Studien viste at samarbeidet hadde ført til utveksling av både kunnskap og teknologi mellom de norske og russiske institusjonene, og at det hadde ført til konkrete resultater i form av økt kunnskap om blant annet HIV/AIDS, tuberkulose og røyking. Samarbeidet hadde også ført til at flere russiske forskere fikk opplæring i metoder for å gjennomføre helseforskning på et høyt faglig nivå (Strand, K. et al. 2009, s. 980-982).

Strand, K. et al. (2009). The Norwegian-Russian collaboration programme in the field of health. Tidsskrift for Den norske legeforening, 129(10), 980-982.

En annen institusjon som har vært involvert i samarbeidet er Norges forskningsråd. Ifølge en artikkel fra Forskningsrådets nettsider fra 2017 har Norges forskningsråd bidratt med finansiering til en rekke prosjekter innenfor helseområdet i samarbeid med russiske partnere, blant annet innenfor kreftforskning og smittsomme sykdommer.

I tillegg har samarbeidsprogrammet ført til at flere norske og russiske forskere har deltatt på internasjonale konferanser og seminarer, der de har presentert resultater fra samarbeidsprosjekter og fått mulighet til å knytte kontakter med andre forskere innenfor samme fagområde (Norges forskningsråd, 2017). Norges forskningsråd. (2017). Samarbeid med Russland - Forskningsrådets rolle. Hentet fra <https://www.forskningsradet.no/samarbeid-med-russland-forskningsradets-rolle/om-prosjektet/>

Informant 2 trekker frem at Helsesamarbeidet mellom Universitetet i Tromsø og regionsykehuset i Arkhangelsk har vært et vellykket eksempel på samarbeid innen helsesektoren. Gjennom dette samarbeidet har kirurger fra Tromsø delt sin ekspertise innen hjertetransplantasjon med kirurger i Arkhangelsk, noe som har bidratt til å heve sykehusets omdømme innen hjerteoperasjoner i Russland. Videre har det vært utveksling av doktorgradsstipendiater mellom de to institusjonene, og helsemedarbeidere fra Tromsø har undervist i Arkhangelsk. Dette samarbeidet har gitt gjensidig nytte og bidratt til kunnskapsdeling og kompetanseutvikling.

Informant 2 følger opp med at det er viktig å legge merke til at selv om samarbeidet mellom Tromsø og Arkhangelsk innen helsesektoren har vært vellykket, har det også vært noen uønskede konsekvenser. Noen doktorgradsstipendiater fra Arkhangelsk valgte å bli i Tromsø etter utvekslingen, noe som ikke var formålet med utvekslingen. Dette førte til at Tromsø måtte sende helsearbeidere til Arkhangelsk for å undervise der. Selv om dette kan ses som en uønsket sideeffekt, viser det likevel at det er et sterkt ønske om kunnskapsutveksling og samarbeid mellom de to partene.

6.4 Internasjonale relasjoner

Barentssamarbeidet har hatt en betydelig innvirkning på de internasjonale relasjonene mellom Norge og Russland. Samarbeidet har bidratt til å bygge tillit, dialog og gjensidig forståelse mellom landene, til tross for politiske og geopolitiske utfordringer.

Et av hovedmålene med Barentssamarbeidet har vært å fremme fred, stabilitet og samarbeid i nordområdene. Gjennom ulike arenaer og samarbeidsprosjekter har Norge og Russland hatt muligheten til å møtes og diskutere felles interesser og utfordringer. Dette har bidratt til å utvikle en mer åpen og konstruktiv dialog, der begge parter har fått muligheten til å utveksle perspektiver og finne felles løsninger.

6.4.1 Kirkenes-erklæringens virkning over 30 år

Påstanden om at «*Barentssamarbeidet skal etablere forbindelser mellom de nordiske land og Russland som ligner de nordiske landenes forbindelser med vesteuropeiske stater*», kan diskuteres i lys av utviklingen de siste 30 årene.

På den ene siden har Barentssamarbeidet ført til økt samarbeid og dialog mellom de nordiske landene og Russland, og mange felles prosjekter og initiativer er gjennomført. Dette kan sees på som en utvikling i retning av økt likhet med forbindelsene mellom de nordiske landene og vesteuropeiske stater.

På den annen side har også konflikter og spenninger preget forholdet mellom Russland og de nordiske landene i denne perioden, og det kan argumenteres for at forbindelsene mellom de nordiske landene og Russland fortsatt skiller seg vesentlig fra forbindelsene mellom de nordiske landene og vesteuropeiske stater. Som Lars Rowe og Geir Hønneland skriver i artikkelen "Norge og Russland: Tilbake til normaltilstand" (2020), har det vært flere konflikter og kriser mellom Russland og vestlige land i perioden etter den kalde krigen, og forholdet mellom Russland og Norge har også vært preget av enkelte spenninger og uenigheter. (Hønneland og Rowe 2010, s. 108)

Alt i alt kan det konkluderes med at Barentssamarbeidet har bidratt til økt samarbeid og dialog mellom de nordiske landene og Russland, men at det fortsatt er utfordringer og ulikheter som skiller forbindelsene fra de nordiske landenes forbindelser med vesteuropeiske stater.

Påstanden om at *«Barentssamarbeidet skal fremme samarbeid og stabilitet gjennom tiltak for å motvirke og redusere militær spenning, for å redusere og fjerne trusler mot miljøet, og tiltak for å redusere det store gapet i levestandard mellom nordisk og russisk side»* kan drøftes i forhold til utviklingen de siste 30 årene.

Når det gjelder militær spenning, har Barentssamarbeidet bidratt til å etablere felles tiltak og økt samarbeid mellom de militære styrkene i området. Dette kan ses i etableringen av Barents Rescue, som ble opprettet for å koordinere redningsarbeid mellom de forskjellige landene. Det har også blitt gjennomført øvelser og samarbeid på områder som grensekontroll og beredskap mot terror. Dette viser at Barentssamarbeidet har bidratt til å redusere militær spenning og øke samarbeidet mellom de nordiske land og Russland (Kolstø & Blakkisrud, 2021, s. 60-61).

Når det gjelder miljø, har Barentssamarbeidet vært en viktig arena for samarbeid om forvaltning av naturressurser og håndtering av miljøproblemer. Samarbeidet har ført til etablering av felles strategier og tiltak for å bekjempe forurensning, samt forvaltning av viktige marine ressurser. Dette har bidratt til å redusere trusler mot miljøet og øke samarbeidet mellom de forskjellige landene (Kolstø & Blakkisrud, 2021, s. 56-57).

Når det kommer til gapet i levestandard mellom nordisk og russisk side, har Barentssamarbeidet i noen grad bidratt til økt samarbeid og utvikling av næringslivet i regionen. Dette kan ses i etableringen av Barents Euro-Arctic Council, som har som mål å fremme økonomisk samarbeid mellom de nordiske land og Russland. Imidlertid har ikke samarbeidet ført til noen betydelig reduksjon i gapet i levestandard mellom de forskjellige landene, og det gjenstår fortsatt utfordringer knyttet til økonomisk utvikling og velstandsutjevning i regionen (Kolstø & Blakkisrud, 2021, s. 65-67).

Samlet sett kan det konkluderes med at Barentssamarbeidet har hatt en positiv innvirkning på å redusere militær spenning og trusler mot miljøet i regionen. Samarbeidet har også bidratt til økt samarbeid på næringsliv og økonomi, selv om gapet i levestandard mellom de forskjellige landene fortsatt er betydelig.

Påstanden om at Barentssamarbeidet skal skape et multilateralt rammeverk for regionalt samarbeid har vært en av de sentrale målene siden opprettelsen av samarbeidet i 1993. Det har vært et ønske om å knytte Barentsregionen til den bredere europeiske omforming som har pågått de siste årene og samtidig fremme stabilitet i regionen.

I løpet av de siste 30 årene har Barentssamarbeidet utviklet seg til å bli en viktig arena for regionalt samarbeid, som har bidratt til å knytte sammen de nordiske landene og Russland. Samarbeidet har også hatt en multilateral tilnærming, der flere land og organisasjoner har blitt involvert. For eksempel har EU blitt en viktig partner i Barentssamarbeidet, og flere andre land utenfor regionen har også blitt involvert.

Samtidig har det vært utfordringer med å skape et multilateralt rammeverk for samarbeidet. Særlig har forholdet mellom Russland og Vesten skapt spenninger i samarbeidet, og det har vært utfordrende å finne felles plattformer for samarbeid. I tillegg har ulike interesser og prioriteringer mellom de ulike deltakerne også gjort det utfordrende å skape et felles multilateralt rammeverk.

6.4.2 Økt investering i samhandling mellom Norge og Russland

Barentssamarbeidet har også spilt en viktig rolle i å fremme økonomisk samhandling mellom Norge og Russland. Samarbeid innenfor områder som energi, transport, fiskeri og turisme har stimulert til økt handel og investeringer mellom landene. Dette har skapt økonomiske muligheter og gjensidig avhengighet, som igjen har bidratt til å styrke de bilaterale relasjonene. Selv om Barentssamarbeidet har vært preget av politiske spenninger og uenigheter, har det lyktes i å opprettholde en plattform for dialog og samarbeid mellom Norge og Russland. Ved å fokusere på praktisk samarbeid innenfor konkrete områder, har Barentssamarbeidet klart å opprettholde en positiv atmosfære og unngå at politiske uenigheter overskygger hele samarbeidet.

Fiskeriavtale

Inngåelsen av en bilateral avtale mellom Norge og Russland om fiskeriforvaltning i Barentshavet i 1995 var et resultat av mange års forhandlinger og uenigheter om fiskerettigheter og ressursforvaltning i området (Hønneland og Jensen 2008, s. 111). Avtalen ble signert av daværende statsminister Gro Harlem Brundtland og Russlands president Boris Jeltsin (Hønneland 2016, s. 45). Avtalen fastslo en delelinje i Barentshavet mellom Norge og Russland, og regulerte fiskeriaktiviteter og ressursforvaltning i området. Ifølge avtalen skulle fiskekvoter fastsettes årlig, basert på en vitenskapelig vurdering av bestandene. Kvotene skulle fordeles likt mellom Norge og Russland, og forvaltes av hver av partene innenfor sine egne jurisdiksjonsområder (Hønneland og Jensen 2008, s. 113).

En viktig faktor som bidro til inngåelsen av avtalen var behovet for å beskytte og bevare fiskebestandene i Barentshavet, som var truet av overfiske og ulovlig fiske (Hønneland og Rowe 2010, s. 33). Både Norge og Russland hadde en interesse av å sikre en bærekraftig forvaltning av ressursene i området for å sikre langsiktig økonomisk og økologisk stabilitet. En annen viktig faktor var den politiske situasjonen i Russland på den tiden. Etter Sovjetunionens fall var Russland i en økonomisk og politisk krise, og trengte sårt utenlandske investeringer og økonomisk samarbeid. Inngåelsen av avtalen med Norge var et skritt i retning av å gjenopprette Russlands økonomiske og politiske status, samtidig som den bidro til å styrke forholdet mellom de to landene (Hønneland og Rowe 2010, s. 33).

Petroleum

I år 2000 inngikk Norge og Russland en avtale om samarbeid i petroleumsvirksomhet i Barentshavet, som la grunnlaget for å regulere forholdet mellom de to landene når det gjaldt utnyttelsen av petroleumsressurser i området. Avtalen ble undertegnet i forbindelse med det første besøket av en russisk president i Norge siden oppløsningen av Sovjetunionen, da president Vladimir Putin besøkte Oslo i 2000.

Ifølge Hønneland og Rowe (2010), var avtalen om samarbeid et resultat av et langvarig samarbeid mellom Norge og Russland, og den la grunnlaget for videre samarbeid og utvikling av petroleumsressursene i Barentshavet (Hønneland & Rowe, 2010, s. 166). Avtalen var også en del av det økende samarbeidet mellom de to landene etter den kalde krigen og bidro til å

styrke det bilaterale forholdet mellom dem. Avtalen omfattet også samarbeid innenfor områder som fiskeri og miljøvern (Hønneland & Rowe, 2010, s. 79).

avtalen om samarbeid i petroleumsvirksomhet var et viktig skritt for å løse grensekonflikter og regulere forholdet mellom Norge og Russland i Barentshavet. avtalen ble inngått etter en lang periode med diskusjoner og forhandlinger mellom de to landene, og at den la grunnlaget for et tettere samarbeid om utnyttelsen av petroleumssressursene i området. Avtalen var også et viktig skritt i normaliseringen av forholdet mellom Russland og Norge etter den lange perioden med konfrontasjon under den kalde krigen. Avtalen var en del av en større trend der Norge og Russland begynte å samarbeide på områder der de hadde felles interesser, som olje- og gassutvinning i Barentshavet.

6.4.3 Pålitelige aktører og grenseoverskridende geopolitiske utfordringer

Barentssamarbeidet har hatt en innvirkning på oppfatningen av Norge og Russland som pålitelige og ansvarlige aktører i det globale samfunnet, selv om det har vært perioder med politiske spenninger og uenigheter mellom landene.

Gjennom Barentssamarbeidet har Norge og Russland demonstrert evnen til å samarbeide konstruktivt og finne felles løsninger på tvers av politiske og geopolitiske utfordringer. Dette har bidratt til oppfatningen av at begge land er villige til å sette nasjonale interesser til side for å fremme fred, stabilitet og samarbeid i nordområdene.

Et sentralt element i Barentssamarbeidet har vært evnen til å håndtere grenseoverskridende utfordringer på en effektiv og ansvarlig måte. Gjennom samarbeid innenfor områder som miljøvern, forvaltning av naturressurser og beredskap har Norge og Russland vist evnen til å håndtere felles utfordringer som ikke respekterer nasjonale grenser. Dette har bidratt til oppfatningen av at begge land tar sitt ansvar for regionen og det globale samfunnet på alvor. Videre har Barentssamarbeidet fremmet økonomisk samhandling og handel mellom Norge og Russland. Dette har bidratt til oppfatningen av at begge land er åpne for internasjonalt samarbeid og at de er pålitelige partnere i forretningsrelasjoner. Økt økonomisk samhandling har også bidratt til å skape gjensidig avhengighet mellom landene, noe som igjen har styrket oppfatningen av at de er ansvarlige aktører som tar hensyn til felles interesser.

Det sosiale og kulturelle samarbeidet i Barentssamarbeidet har også bidratt til oppfatningen av Norge og Russland som ansvarlige aktører. Gjennom ungdomssamarbeid, utdanningsutveksling og kulturprosjekter har begge land vist engasjement i å bygge broer mellom mennesker på tvers av landegrensene. Dette har skapt en oppfatning av at Norge og Russland er interessert i å utvikle gjensidig forståelse og vennskap, og at de verdsetter menneskelige kontakter som et viktig fundament for fred og samarbeid.

Det er viktig å erkjenne at oppfatningen av Norge og Russland som pålitelige og ansvarlige aktører ikke er ensartet og kan variere avhengig av ulike perspektiver og situasjoner. Politiske spenninger og uenigheter kan påvirke oppfatningen av begge land. Likevel har Barentssamarbeidet bidratt til å skape et bilde av Norge og Russland som aktører som er villige til å samarbeide og ta ansvar på regionalt og globalt nivå.

Det er viktig å erkjenne at Barentssamarbeidet ikke har løst alle de utfordringene og konfliktene som eksisterer mellom Norge og Russland. Likevel har det bidratt til å bygge en plattform for samarbeid og tillit, som kan være avgjørende for å håndtere fremtidige utfordringer og finne fredelige løsninger. Samlet sett har Barentssamarbeidet påvirket og formet de internasjonale relasjonene mellom Norge og Russland ved å bidra til tillit, dialog, økonomisk samhandling og sosialt samarbeid. Det har skapt et fundament for videre samarbeid.

6.4.4 Barentssamarbeidet og EU

EU er ikke medlem av Barentssamarbeidet, men har likevel et tett samarbeid med organisasjonen gjennom ulike programmer og initiativer.

EUs forhold til Barentssamarbeidet kan beskrives som preget av interesse og engasjement.

EU har bidratt økonomisk til ulike prosjekter innenfor Barentssamarbeidet, blant annet gjennom EØS-midlene og Interreg-programmet. EU har også deltatt aktivt i Barentssamarbeidets miljø- og klima programmer.

For EU er Barentsregionen viktig på grunn av områdets strategiske beliggenhet og store ressurser, særlig innenfor energi og fiskeri. EU har også en interesse i å bidra til stabilitet og økonomisk utvikling i området, blant annet gjennom samarbeid om infrastrukturprosjekter.

Samtidig peker artikkelen på at det kan være utfordringer knyttet til EUs rolle i Barentssamarbeidet. EU er ikke medlem av organisasjonen og har dermed begrenset innflytelse på beslutninger og prioriteringer. Videre kan det være en viss skepsis fra noen av medlemslandene i Barentssamarbeidet mot EU som en ekstern aktør i regionen.

I en annen artikkel, skrevet av Katarzyna Zysk og publisert i tidsskriftet *The Polar Journal* i 2015 pekes det på at EUs rolle i Barentssamarbeidet kan ha blitt svekket etter annekteringen av Krim i 2014. Forholdet mellom EU og Russland har blitt betydelig forverret siden da, og dette har påvirket samarbeidet i Barentsregionen.

Zysk argumenterer for at EUs fokus på energisikkerhet og sanksjoner mot Russland har bidratt til en mer begrenset og ensidig tilnærming til Barentssamarbeidet. Dette kan ha begrenset mulighetene for samarbeid og dialog med Russland innenfor områder som miljøvern og naturressurser.

Alt i alt kan man si at EUs forhold til Barentssamarbeidet er preget av interesse og engasjement, men samtidig begrenset av EUs eksterne rolle og utfordringer knyttet til forholdet til Russland. Det er fortsatt muligheter for samarbeid og dialog innenfor en rekke områder, men dette krever en forsiktig og pragmatisk tilnærming fra begge sider (Zysk 2015)

6.4.5 Barentssamarbeidet og NATO

Barentssamarbeidet er et regionalt samarbeid mellom Norge, Russland, Sverige og Finland, og det er uavhengig av NATO. Barentssamarbeidet fokuserer primært på regionale spørsmål i nordområdene, som bærekraftig utvikling, miljøvern, urfolksrettigheter, kulturutveksling og næringslivssamarbeid. Samarbeidet har som mål å fremme dialog og samarbeid mellom deltakerlandene for å sikre stabilitet og utvikling i regionen.

NATO (Den nordatlantiske traktatorganisasjon) er derimot en militær og politisk allianse bestående av 30 medlemsland, inkludert Norge. NATO har som formål å sikre medlemslandenes kollektive forsvar og fremme stabilitet i Euro-Atlantisk region. NATO er ikke direkte involvert i Barentssamarbeidet, da Barentssamarbeidet er et separat rammeverk som ikke er knyttet til militære sikkerhetsaspekter.

Det er viktig å merke seg at selv om Barentssamarbeidet og NATO er separate initiativer, kan det være overlapping og samarbeid på enkelte områder. For eksempel kan medlemsland i NATO også være delaktig i Barentssamarbeidets aktiviteter, og det kan være dialog og utveksling av informasjon og beste praksis mellom de to rammeverkene.

I sum er Barentssamarbeidet og NATO forskjellige organisasjoner med ulike formål og fokusområder. Barentssamarbeidet handler om regional dialog og samarbeid i nordområdene, mens NATO er en militær allianse med bredere sikkerhetsmål.

Norges medlemskap i NATO og påvirkning på forholdet til Russland

Norges medlemskap i NATO har hatt en betydelig innvirkning på forholdet mellom Norge og Russland. Det har ført til en økt spenning og utfordringer i det bilaterale forholdet, spesielt i lys av det anstrengte forholdet mellom NATO og Russland.

NATO-medlemskapet har bidratt til å styrke Norges sikkerhet og forsvarsevne gjennom et tettere samarbeid med andre alliansemedlemmer. Dette inkluderer økte felles militære øvelser, bedre kapasitet for forsvar og avskrekking, og deling av etterretning og informasjon. Samtidig opplever Russland Norges medlemskap i NATO som en trussel mot sin egen sikkerhet, da det ser på NATO som en konkurrerende militærallianse.

Dette har ført til økt spenning og noen ganger uenighet mellom Norge og Russland. Det har vært flere episoder med økt militær aktivitet og spionasjeaktiviteter i nordområdene. Russland har også respondert med opprustning og militærøvelser nær norske grenser som en respons på økt NATO-tilstedeværelse i regionen.

Samtidig er det viktig å merke seg at Norge og Russland har opprettholdt viktige samarbeidsområder, spesielt innenfor næringsliv, energi, fiskeri og grensekontroll. Selv om det er spenninger og uenigheter på det politiske og sikkerhetsmessige området, har det vært forsøk på å opprettholde dialog og samarbeid på andre områder for å begrense konflikt og fremme felles interesser.

Totalt sett kan man si at Norges medlemskap i NATO har bidratt til økt spenning og utfordringer i forholdet til Russland, men samtidig har det vært forsøk på å opprettholde samarbeid og dialog på områder av felles interesse for å begrense konfliktnivået.

6.5 utfordringer og begrensninger

Det er viktig å erkjenne de utfordringene og begrensningene som finnes i nordområdene. Økt russisk militær evne og aktivitet, inkludert opprettelse av militære og sivile støttepunkter langs den arktiske kysten, skaper bekymring og krever oppmerksomhet. Dette setter et press på den forsvars- og sikkerhetspolitiske situasjonen i regionen, og Russlands forverrede forhold til NATO og vestlige land spiller også inn (Det kongelige utenriksdepartementet 2020-2021, 19,23).

Endringer i det internasjonale politiske klimaet har hatt betydelig innvirkning på samarbeidet mellom land i Barentsregionen gjennom årene, ikke bare det siste året. Tidligere har norsk nordområdepolitikk vært sterkt preget av forholdet til Russland i nord, med fokus på dialog og fredelig samarbeid. Regionen har blitt beskrevet som et geopolitisk hotspot, delvis på grunn av den aggressive naboens potensielle trussel. Imidlertid har det skjedd en dramatisk endring i diskusjonen, spesielt med Sverige og Finland som nå vurderer å bli med i NATO. Dette var tidligere utenkelig og har ført til en betydelig endring i fokus.

På regionalt nivå forventes samarbeidet mellom Sverige, Finland og de nordiske landene å øke, mens fokuset mot Russland vil avta. Dette vil sannsynligvis føre til økt kontakt og dialog mellom de nordiske landene imellom. Strukturen for Barentssamarbeidet brukes nå til å fremme nordisk dialog, ifølge Markus Karlsen som observerer det internasjonale Barentssekretariatet. Disse endringene har påvirket diskusjonen rundt Barentssamarbeidet og forholdet til Russland på en dramatisk måte.

Samtidig er det spørsmål om hvorvidt samarbeidet mellom regionene vil fortsette å eksistere på en folkelig basis til tross for endringer i det politiske klimaet. Opprettholdelse av vennskap mellom folk er avgjørende for å kunne opprettholde felles aktiviteter som trening, turneringer og korsang. Imidlertid kan politiske hendelser og ulike oppfatninger i forbindelse med konflikter som krigen i Ukraina påvirke samarbeidet negativt. Dette kan skape avstand og vanskeligheter i opprettholdelsen av tette bånd mellom mennesker.

I tillegg til de politiske faktorene spiller også covid-19-pandemien og generasjonsskifter inn. Den nye generasjonen som vokser opp uten tidligere erfaringer fra samarbeidet og uten å ha

besøkt regionen, kan ha utfordringer med å opprettholde sterke bånd og forståelse for samarbeidets betydning. Dette, kombinert med reduserte midler til barne- og ungdomssamarbeid og potensielle vanskeligheter med å gjenoppbygge samarbeidsinfrastruktur etter krigen, kan bidra til at samarbeidet ikke blir det samme som det har vært.

Informant 1 stiller seg tvilende til om samarbeidet vil opprettholde samme omfang og intensitet som tidligere. Selv om det kan være en form for kontakt mellom regionene, kan det være vanskelig å overkomme splittelser og sterke følelser som har oppstått som følge av konflikten.

6.5.1 Russland og Ukraina

Annektering av Krim

I februar 2014 oppsto en politisk krise i Ukraina etter at president Viktor Janukovytsj ble avsatt, og dette førte til en opptrapping av konflikten mellom Russland og Vesten. Russland begynte å ta i bruk hybride krigføringsteknikker for å destabilisere situasjonen i Ukraina, inkludert støtte til separatistbevegelser og propaganda for å spre uro. februar 2014 tok bevæpnede menn kontroll over regjeringsbygninger på Krimhalvøya, og Russland innrømmet senere at det var russiske soldater som sto bak. Senere annekterte Russland Krimhalvøya, noe som brøt med folkeretten og førte til internasjonal fordømmelse. EU og USA innførte økonomiske sanksjoner mot Russland som følge av annekteringen, noe som har påvirket Russlands økonomi og utenrikspolitiske strategi (Bukkvoll og Åtland 2015).

Annekteringen av Krimhalvøya har også styrket den nasjonalistiske stemningen i Russland og bidratt til å bygge opp Putins egen posisjon og popularitet i landet. Putin har brukt annekteringen av Krimhalvøya som en del av en større utenrikspolitisk strategi for å øke Russlands innflytelse i regionen og styrke sin egen posisjon i landet (Bukkvoll og Åtland 2015).

Samlet sett har annekteringen av Krimhalvøya ført til en forverring av forholdet mellom Russland og Vesten, og endret den internasjonale maktbalansen. Russland har blitt sett på

som en trussel mot den internasjonale sikkerheten og en fiende av Vesten som følge av krisen (Bukkvoll og Åtland 2015).

Sanksjoner

Etter annekteringen av Krim innførte både EU og USA økonomiske sanksjoner mot Russland. EU innførte sanksjoner som begrenset handel med varer og tjenester fra Russland innenfor sektorer som våpen, energi og teknologi, og USA innførte også restriksjoner på handel med visse varer og tjenester, inkludert våpen, teknologi og energi. Sanksjonene omfattet også reisebegrensninger og frysing av eiendom for personer som de mente var ansvarlige for annekteringen av Krim og destabiliseringen av Ukraina. EU og USA innførte også begrensninger på tilgangen til kapital for russiske banker og selskaper (Regjeringen 2023).

Andre sanksjoner mot Russland inkluderte forbud mot import av visse varer og tjenester og begrensninger på finansielle transaksjoner, ifølge samme kilde. De økonomiske sanksjonene omfattet en rekke tiltak, blant annet begrensninger på banktransaksjoner og tilgang til internasjonal finansiering for russiske selskaper, som skulle forhindre dem fra å dra nytte av det globale finanssystemet. Sanksjonene omfattet også forbud mot import av visse varer fra Russland og begrensninger på handel og investeringer i visse sektorer som energi, finans og forsvar.

Sanksjonene har hatt en negativ innvirkning på Russlands økonomi, særlig i sektorer som olje og gass. Krim-sanksjonene har også påvirket forholdet mellom Russland og Vesten og har fortsatt å bli forlenget og utvidet siden de ble innført i 2014 (Regjeringen 2023).

6.5.2 Utviklingen av situasjonen mellom Russland og Ukraina

I september 2021 var forholdet mellom Russland og Ukraina fortsatt anstrengt, og det var tegn på økt spenning i regionen. Ifølge en rapport fra OSSE hadde Russland nylig gjennomført militærøvelser nær grensen til Ukraina, og det var bekymring for at dette kunne føre til en økning i konfliktnivået (OSCE, 2021, s. 1).

Ukraina hadde også rapportert om økt russisk militær aktivitet i de okkuperte områdene i Donetsk og Luhansk-regionene. Dette ble rapportert av Ukrainas forsvarsdepartement, som hevdet at russiske styrker hadde økt tilstedeværelsen sin i området (Reuters, 2021, s. 1).

På den politiske fronten var det ingen betydelig fremgang i fredsprosessen for å løse konflikten i Øst-Ukraina. Ifølge en rapport fra Crisis Group var det fortsatt en betydelig avstand mellom Ukraina og de separatistiske områdene som er støttet av Russland, selv om det hadde vært noen små skritt i riktig retning (Crisis Group, 2021, s. 2).

På den internasjonale scenen var Ukrainas forhold til Vesten fortsatt sterkt. USA og EU hadde gjentatte ganger uttrykt sin støtte til Ukraina og fordømt Russlands handlinger i regionen. Ukraina hadde også vært vertskap for flere besøk fra utenlandske ledere, inkludert USAs president Joe Biden, som besøkte landet i september 2021 (Reuters, 2021, s. 1). Samtidig hadde Ukraina også tette bånd til andre land i regionen, inkludert Polen og Romania, og jobbet med å utvikle økonomiske og politiske samarbeidsprosjekter med disse landene. Dette ble understreket da presidentene for Ukraina, Polen og Litauen møttes i Lublin i september 2021 for å diskutere samarbeidsmuligheter (Radio Poland, 2021, s. 1).

I sum viser disse kildene at forholdet mellom Russland og Ukraina fortsatt var anstrengt i september 2021, med økt spenning og militær aktivitet i regionen. Politisk var det ingen betydelig fremgang i fredsprosessen, selv om Ukraina fortsatt hadde sterke bånd til Vesten og jobbet med å utvikle samarbeidsprosjekter med andre land i regionen.

6.5.3 Samarbeidet mellom Norge og Russland før og etter 2014

For å drøfte de to svarene fra intervjuobjektene kan man se på hvordan Barentssamarbeidet har utviklet seg i lys av sanksjonene mot Russland etter annekteringen av Krim i 2014. Informant 2 mener at man før 2014 hadde en optimistisk holdning til samarbeidet med Russland og ikke var i stand til å se en tilstramming i forholdet i kontekst. Dette kan tolkes som at man kanskje undervurderte den geopolitiske situasjonen og ikke var forberedt på de konsekvensene som sanksjonene ville få for samarbeidet.

Informant 1 på sin side mener at Barentssamarbeidets grunnfilosofi er pragmatisme og at samarbeidet med Russland er nødvendig for Norge, spesielt med tanke på atomberedskapen. Hen opplever at norske myndigheter var tydelige på at samarbeidet skulle fortsette til tross for sanksjonene, og at det var en kjølignende bris på sentralt nivå. Dette kan tolkes som at Norge fortsatt ønsker å opprettholde samarbeidet med Russland til tross for sanksjonene, og at dette er en viktig del av norsk utenrikspolitikk.

Så for å besvare spørsmålet om hvorvidt forholdet til Russland var forutsigbart før 2014, kan man si at informant 2 mener at man undervurderte situasjonen og ikke var forberedt på sanksjonene som kom etter annekteringen av Krim. Intervjuobjekt 1 på sin side mener at samarbeidet med Russland var nødvendig og at det fortsatt er viktig å opprettholde samarbeidet til tross for sanksjonene.

Før innvandringen av Ukraina og annekteringen av Krim i 2014, var det tegn som tydet på at sivilsamfunnet i Russland ble strammet inn, spesielt når det gjaldt arbeidet med skeive saker og samarbeid med utlandet. En viktig hendelse var innføringen av den første "fremmed agent"-loven i 2012. Denne loven medførte endringer i samarbeidsstrategiene og tilskuddsordningene for å beskytte samarbeidet fra myndighetenes inngrep. Pengene kunne ikke lenger gå direkte til russiske organisasjoner, men måtte kanaliseres gjennom den norske partneren for å unngå stans av samarbeidet.

I tillegg til "fremmed agent"-loven ble det også strammet inn på lovene knyttet til skeive saker, og det ble forbudt å undervise om eller informere om skeive i skolen. Disse innskrenkningene i rettighetene og frihetene til skeive borgere og deres allierte var en del av den økende restriktive trenden i Russland.

Samtidig med disse endringene skjedde også de storpolitiske hendelsene som nevnt. Samarbeidsrelasjonene med Russland ble gradvis mindre interessante etter 2014, og de russiske guvernørene begynte å vise tydeligere og mer konservativ politikk. Det virket som om de var utpekt til å spre et bestemt budskap, og man så sjelden fargerike karakterer blant guvernørene som tidligere hadde vært vanlige.

Denne utviklingen har påvirket samarbeidet mellom Russland og andre land, inkludert Norge. Innskrenkningene i sivilsamfunnets aktiviteter og restriksjonene på skeive saker har gjort det vanskeligere for norsk-russiske organisasjoner å jobbe sammen og utveksle kunnskap og erfaringer. Dette har ført til en gradvis nedgang i samarbeidsinteressen og en mer konservativ tilnærming blant russiske guvernører.

Alt i alt har det vært tydelige tegn på at sivilsamfunnet i Russland har blitt strammet inn siden 2012. Dette har påvirket arbeidet med skeive saker og samarbeidet med utlandet. Samtidig har

de storpolitiske hendelsene i regionen bidratt til en gradvis nedgang i samarbeidsinteressen og en mer konservativ politikk blant russiske guvernører. Disse faktorene har sammen formet det nåværende samarbeidslandskapet og sivilsamfunnets rolle i forholdet mellom Russland og Norge.

6.6 Fremtidig utvikling

Veien videre

Barentssamarbeidet de siste 30 årene har ført til betydelige positive endringer i regionen, inkludert økt økonomisk samarbeid, kulturell utveksling og forbedret miljøsamarbeid. Samarbeidet har også bidratt til å bygge tillit mellom landene og øke stabiliteten i regionen. Selv om den geopolitiske situasjonen har endret seg de siste årene, og det kan være utfordrende å fortsette samarbeidet, så har det tidligere samarbeidet lagt grunnlaget for videre samarbeid og dialog.

Endringene i den geopolitiske situasjonen mellom Russland og Vesten, spesielt etter annekteringen av Krim i 2014 og invasjonen av Ukraina i 2022, har ført til store utfordringer for veien videre i Barentssamarbeidet. NATO-alliansens utvidelse med nye medlemsland, og Ukraina som potensielt medlemsland, samt tilførsel av våpen fra Vesten til Ukraina har økt spenningene i regionen. I tillegg har de økonomiske sanksjonene mot Russland rammet samarbeidet på flere områder. Dette har ført til utfordringer knyttet til økt usikkerhet og mistillit mellom aktørene i Barentsregionen, samt at samarbeidet mellom Norge og Russland har blitt mer begrenset. Veien videre i Barentssamarbeidet vil derfor kreve økt dialog og samarbeid mellom aktørene i regionen, samt at det vil være nødvendig å finne nye måter å samarbeide på som tar hensyn til endringene i den geopolitiske situasjonen.

Samarbeidet i Barentssamarbeidet kan gjenoppstå i fremtiden ved å håndtere dagens utfordringer, og eventuelle fremtidige utfordringer på en konstruktiv måte. Dette inkluderer å fortsette dialogen og samarbeidet på tvers av landegrenser og politiske skillelinjer, og å styrke tilliten mellom de ulike aktørene i regionen og å fokusere på felles interesser og utfordringer.

Videre kan det være viktig å fortsette å utvikle og implementere konkrete prosjekter og samarbeidsinitiativer, spesielt innen områder som det har vært samarbeid på tidligere, som energi, miljø, infrastruktur og økonomisk utvikling. Dette kan bidra til å skape felles gevinster og bidra til å styrke den økonomiske og sosiale utviklingen i regionen.

Det er også viktig å fortsette å engasjere og inkludere lokalsamfunn og interessenter i samarbeidet, og å sørge for at deres behov og interesser blir tatt hensyn til i utviklingen av regionen.

Til slutt kan det være nødvendig å vurdere og tilpasse samarbeid strukturene og mekanismene i Barentssamarbeidet for å sikre at de er tilpasset dagens og fremtidens geopolitiske situasjon og fremtidige utfordringer.

Fremtiden for samarbeidet i Barentsregionen er usikker, ifølge informant 1. Det forventes et generasjonsskifte i samarbeidet, der eldre personer som har holdt det i live gradvis blir erstattet av en ny generasjon. Under det aktuelle formannskapet fokuseres det mye på å engasjere og jobbe med ungdom. Men samarbeidet vil ikke være det samme som før.

Intervjuobjektet antar at det vil være en viss kontakt i fremtiden, men enkelte aspekter vil trolig endres. Midler til Barentssamarbeidet kan bli kuttet, og infrastrukturen for samarbeidet vil ikke være like omfattende som tidligere etter krigen. Gjenopptakelse av samtaler og dialog kan også være vanskelig, da mange vil ha sterke følelser knyttet til konflikten. For eksempel er det ukrainske flyktninger i Tromsø, og det er splittelser mellom generalkonsulatene i Murmansk.

Informanten uttrykker tvil om samarbeidet vil bli som det var før. Det er mulig at samarbeidet vil fortsette, men det vil sannsynligvis være preget av endringer og utfordringer som følge av konflikten og generasjonsskiftet. Det er behov for en grundig vurdering av veien fremover og hvordan samarbeidet kan tilpasses den nye virkeligheten i Barentsregionen.

Etter krigen er det vanskelig å forutsi om det vil være mulig å gjenopprette noe form for samarbeid med Russland. Ifølge informant 2 er det mange som hevder at bildene fra krigen er så sterke at det ikke vil være det samme for denne generasjonen og kommende generasjoner. Den moderne krigføringen og det massive mediepresset kan føre til overveldende inntrykk som kan påvirke holdningene til folk. Selv om politiske forskjeller kan gjøre det utfordrende å opprettholde samarbeidet, tror intervjuobjektet fortsatt på muligheten for folk i Kirkenes å

samarbeide i fremtiden. Det er viktig å prøve å skille politikken fra menneskene i regionen og erkjenne den store forskjellen mellom hvordan menneskene opptrer mot hverandre og den politiske delen som kan forsøke å skape avstand mellom dem.

Det krever anstrengelse og vilje fra begge parter å bygge broer og finne felles grunnlag for samarbeid. Å skape en forståelse av at enkeltpersoners handlinger og politiske spenninger ikke nødvendigvis representerer hele samfunnet, kan være en viktig del av å gjenopprette tillit og muliggjøre samarbeid på tvers av grenser. Det er ingen tvil om at veien mot å gjenopprette et form for samarbeid med Russland vil være krevende. Men med en åpen dialog og innsats for å bygge tillit på menneskelig nivå, kan det være mulig å finne felles interesseområder og gradvis gjenopprette en form for samarbeid mellom Kirkenes og Russland. Det vil kreve tålmodighet, forståelse og evnen til å skille politikk fra menneskelige forbindelser.

7.0 Konklusjon

Oppsummert viser drøftingen at det har vært en positiv utvikling i Barentsregionen med økning i samarbeid innen ungdom, helse og internasjonale relasjoner. Samtidig er det tydelig at delelinjen i Barentshavet og geopolitiske utfordringer skaper spenninger i regionen.

Gjennom denne oppgaven har jeg sett at Barentsregionen har gjennomgått store endringer og utfordringer de siste årene, både på nasjonalt og internasjonalt nivå. Delingslinjen i Barentshavet, som er et av de viktigste spørsmålene i forholdet mellom Norge og Russland, har blitt stadig mer relevant og konfliktfyllt. Samtidig har samarbeidet innen ungdoms- og helsesektoren blitt stadig viktigere og mer omfattende.

På det internasjonale plan er økte økonomiske investeringer i Barentssamarbeidet et interessant fenomen, da det kan sees som en indikasjon på at regionen får økt betydning for aktørene i området. Dette er spesielt relevant i lys av grenseoverskridende geopolitiske utfordringer, som både NATO og Russland må ta hensyn til.

Når det gjelder Barentssamarbeidet og NATO, har vi sett at alliansen har spilt en begrenset rolle i regionen, men at det likevel er viktig å ta hensyn til NATO-medlemskapet til landene i regionen. Jeg har erfart hvordan Russlands annektering av Krim og invasjonen av Ukraina har endret samarbeidet i Barentsområdet, og utfordret det internasjonale samfunnets syn på regionen og Russlands rolle i den.

Konklusjonen på dette arbeidet er at utviklingen i Barentsregionen er kompleks og mangefasettert, med ulike perspektiver og utfordringer. Det er viktig å fortsette å følge med på utviklingen i regionen og å se på hvordan samarbeidet kan videreutvikles på tvers av nasjonale og internasjonale skillelinjer, slik at både regionen og dens innbyggere kan nyte godt av et tett og produktivt samarbeid. Det må også tas hensyn til at Russlands annektering av Krim og invasjonen av Ukraina skaper usikkerhet og påvirkning på samarbeidet mellom NATO og Russland.

Et vellykket internasjonalt samarbeid i en region kan selvsagt ikke sikre at det skjer kriger og konflikter i andre land og regioner.

Barentssamarbeidet har kollapse av grunner de regionale partene ikke kunne ha noen kontroll over. Så, at Barentssamarbeidet ikke har sikret freden betyr ikke at samarbeidet har mislykkes. Tvert imot har jo deler av samarbeidet vært vellykket. Så, når det blir fred igjen så bør man nok sette igang på nytt med samarbeid både regionalt og internasjonalt.

Det er derfor avgjørende at Norge arbeider videre, så snart krigen i Ukraina er over og det gjenoppstår en stabilitet i forholdet mellom Russland og NATO, for at Barentssamarbeidet fortsetter å være en arena for dialog og samarbeid mellom regionene for å bidra til en fredelig og stabil utvikling i Barentsregionen.

8.0 Litteratur

Litteraturliste

- Arutunyan, Anna. 2015. *The Putin Mystique: Inside Russia's Power Cult*. Interlink Publishing Group Incorporated.
- Ball, Terence, Richard Dagger, og Daniel I. O'Neill. 2017. *Political Ideologies and the Democratic Ideal*. 10. edition. New York: Routledge.
- Barents sekretariat . 2021. *Da det hele startet i 1993...* 5. oktober. Funnet mars 13, 2022. <https://barents.no/en/node/3794>.
- Barents Sekretariat. *Barents regionale ungdomsprogram*. Funnet mars 3, 2022. <https://barents.no/nb/sok-stotte/barents-regionale-ungdomsprogram>.
- . 2021. *Dette er Barentsregionen*. 5. oktober. Funnet november 3, 2021. <https://barents.no/nb/dette-er-barentsregionen>.
- Barentssekretariatet. 1994. *Undertegnelsen av Kirkeneserklæringen den 11.1.1993*. Kirkenes: Barentssekretariatet .
- Bowen, Glenn. 2009. «Document Analysis as a Qualitative Research Method.» *Qualitative Research Journal*, 27-40.
- Bukkvoll, Tor, og Kristian Åtland. 2015. «Russlands kriger i Georgia og Ukraina-konsekvenser og lærdommer for Norge.» I *Norge og Russland sikkerhetspolitiske utfordringer i Nordområdene* , av Tormod Heier og Anders Kjølberg, 85-95. Oslo: Universitetsforlaget.
- Departementene. 2010. *Nordområdesatsingen status oktober 2010*. Oktober. Funnet Februar 16, 2023. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/nordomradene/nordomraade_status2010.pdf.
- Det kongelige utenriksdepartementet. 2020-2021. *Mennesker, muligheter og norske interesser i nord*. Meld. St. 9 Melding til Stortinget, Regjeringen .
- Grønmo, Sigurd. 2016. *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fakkbokforlaget.
- Hønneland, Geir. 2014. *Arktiske utfordringer* . Kristiansand : Høyskoleforlaget.
- . 2016. *Russia and the Arctic*. I.B. Tauris & Co Ltd.
- Hønneland, Geir, og Lars Rowe. 2010. «Norge og Russland: Tilbake til normaltilstand.» *Nordisk Østforum* , 133-147.

- Hønneland, Geir, og Leif Christian Jensen. 2008. *Den nye nordområdepolitikken*. Fagbokforlaget.
- Heier, Tormod, og Anders Kjølberg. 2015. «Innledning.» I *Norge og Russland sikkerhetspolitiske utfordringer i nordområdene*, av Tormod Heier og Anders Kjølberg, 9-24. Oslo: Universitetsforlaget.
- Keohane, Robert, og Joseph Nye. 1989. *Power and Interdependence*. Scott, Foresman.
- Kolstø, Pål, og Helge Blakkisrud. 2021. «Russian Neighborhood Policy And Its Eurasian Client States: No Autocracy Export.» *Journal article*, 5 april: 2023.
- Neuman, W. Law. 2014. *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Pearson.
- Regjeringen. 2023. *Ett år med krig i Europa*. 23. februar. Funnet April 5, 2023. https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/europa_krig/id2964277/.
- Regjeringen. 2022. *Kirkenes erklæringen 2013*. 23. februar. Funnet November 24, 2021. <https://www.regjeringen.no/contentassets/00779d3f6c26427eaa0c764082f29d7a/no/pdfs/stm201220130026000dddpdfs.pdf>.
- . u.d. *Nordområdene*. Funnet mars 2, 2022. <https://www.regjeringen.no/no/tema/nordomradene/id1154/>.
- . 2021. *Om Barentssamarbeidet*. 15. september. Funnet februar 22, 2022. <https://www.regjeringen.no/no/tema/nordomradene/Barentssamarbeidet1/id2008480/>.
- Robertsen, Thor. 2014. *Banebrytende Barentssamarbeid*. Tromsø: Arctic Frontiers.
- Tjora, Aksel. 2017. *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal Akademisk.
- Utenriksdepartementet. 2013. *Nordområdene er store muligheter - stort ansvar*. Mai. Funnet februar 16, 2023. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/nordomrc3a5dene/hefte_nord.pdf.
- Viotti, Paul. R, og Mark. V Kauppi. 2012. *International Relations Theory*. Boston: Pearson.
- Waltz, Kenneth Neal. 1979. *Theory of International Politics*. University of California: Random House.
- Zysk, Katarzyna. 2015. «Forsvars – og sikkerhetspolitikken – nye muligheter, ny usikkerhet, Sven G. Holtsmark (red.) Naboer i frykt og forventning. Norge og Russland 1917-2014. Oslo: Pax forlag.» I «Naboer i frykt og forventning. Norge og Russland 1917-2014», av Sven G. Holtsmark. Oslo: Pax forlag.

9.0 Vedlegg - Intervjuguide

Intervjuguide

Innledningsspørsmål

1. Samtykker du i å delta i intervjuet, og at det tas opp og transkriberes?
2. Hva var din rolle i Barentssamarbeidet?
3. I hvilken periode jobbet du/var engasjert i Barentssamarbeidet?

Hovedspørsmål

- Kan du fortelle om din erfaring med å jobbe med Barentssamarbeidet og hvordan du ble involvert?
- Hvordan har Barentssamarbeidet utviklet seg de siste 30 årene fra din synsvinkel?
- Hvilke utfordringer har Barentssamarbeidet møtt i løpet av årene, og hvordan har disse blitt taklet?
- Hvordan har Barentssamarbeidet påvirket utviklingen av regionen og dens innbyggere?
- Hvordan har samarbeidet mellom landene i Barentsregionen blitt påvirket av endringer i det internasjonale politiske klimaet?
- Hvordan ser du på fremtiden til Barentssamarbeidet og hva tror du vil være de største utfordringene i årene som kommer?
- Kan du gi noen eksempler på konkrete prosjekter eller samarbeidsområder som har hatt stor betydning for Barentssamarbeidet?